

SMJERNICE ZA PROCJENE INTEROPERABILNO

Verzija 1.0 koju je donio Odbor za interoperabilnu Europu 05.12.2024

Sadržaj

Sažetak	3
Oovim smjernicama	5
1. Što su procjene interoperabilnosti i zašto su važne?	Error! Bookmark not defined.
1.1. Što je navedeno u Aktu o interoperabilnoj Europi	8
1.2. Što je interoperabilnost?	8
1.3. Glavni pokretač za procjene interoperabilnosti	9
1.4. Kako procjene mogu doprinijeti pružanju boljih digitalnih javnih usluga uz niže troškove?	10
2. U kojim je slučajevima procjena interoperabilnosti zakonski obvezna?	12
2.1. Glavni koncepti u kontekstu procjena interoperabilnosti	12
2.1.1. Obvezujući zahtjevi	12
2.1.2. Tijela javnog sektora i subjekti Unije	14
2.1.3. Transeuropske digitalne javne usluge	14
2.1.4. Prekogranična interoperabilnost	16
2.2. Shema odlučivanja	16
2.3. Primjeri	20
3. Kako provesti procjenu interoperabilnosti?	22
3.1. Opće preporuke	24
3.2. Priprema	24
3.2.1. Utvrđivanje potrebe za procjenom interoperabilnosti	24
3.2.2. Utvrđivanje opsega i ciljeva procjene	25
3.2.3. Sastavljanje multidisciplinarnog tima za procjenu	25
3.2.4. Utvrđivanje relevantnih dionika	26
3.3. Početna analiza	26
3.3.1. Pregled dokumentacije i politika u kojima su opisani zahtjevi	26
3.3.2. Utvrđivanje relevantnih obvezujućih zahtjeva	27
3.3.3. Mapiranje transeuropskih digitalnih javnih usluga na koje zahtjevi utječu	28
3.3.4. Uključivanje dionika	30
3.4. Procjena prekogranične interoperabilnosti	31
3.4.1. Analiza učinaka na prekograničnu interoperabilnost	31
3.5. Utvrđivanje rješenja	34
3.5.1. Istraživanje i ocjena relevantnih rješenja za interoperabilnu Europu	35
3.5.2. Istraživanje relevantnih rješenja za interoperabilnost	35
3.5.3. Ocjenjivanje i odabir relevantnih rješenja za interoperabilnu Europu	35

3.6. Izvješćivanje.....	36
3.7. Daljnje djelovanje.....	36
Sažetak	36
4. Kako dokumentirati procjenu u sveobuhvatnom izvješću?.....	39
4.1. Objava na službenim stranicama	40
4.2. Strojna čitljivost.....	41
4.3. Minimalni sadržaj izvješća.....	41
4.4. Dijeljenje s Odborom za interoperabilnu Europu.....	44
4.5. Zaštita osjetljivih informacija	44
Sažetak	44
5. Kako dobro upravljati postupkom procjene interoperabilnosti u organizaciji?	45
5.1. Uspostava dobrog upravljanja	46
5.2. Ovisnost o kontekstu.....	48
5.2.1. Državne strukture	48
5.2.2. Razvijenost u pogledu interoperabilnosti	48
5.2.3. Iskustva stečena iz prijašnjih slučajeva	48
5.2.4. Postojeće povezano upravljanje	48
5.3. Održivost, stalno poboljšavanje i uzajamno učenje	49
5.4. (Neizravni) pospješitelji.....	50
5.4.1. Organizacijska kultura	50
5.4.2. Vještine za procjenu interoperabilnosti	50
5.4.3. Istraživanje mogućnosti za ponovnu upotrebu i automatizaciju.....	50
Sažetak	51
6. Dodatni resursi i razrada smjernica	52
6.1. Postojeći resursi	53
6.2. Budući alati	53
6.3. Razrada smjernica	54

Sažetak

Procjene interoperabilnosti, kako su propisane Aktom o interoperabilnoj Europi, osiguravaju neometano i učinkovito funkcioniranje prekograničnih digitalnih javnih usluga u cijelom EU-u. Procjenjuju se pravni, organizacijski, semantički i tehnički aspekti, čime se olakšava mobilnost građana i poduzeća širom Unije. Kada obvezujući zahtjevi utječu na prekogranične interakcije, postupak uključuje pripremu, utvrđivanje dionika, početnu analizu i detaljnu procjenu s pomoću europskog okvira za interoperabilnost (EIF) kao alata za potporu. Izvješća moraju biti sveobuhvatna, strojno čitljiva, javno objavljena i dostavljena Odboru za interoperabilnu Europu. Učinkovito upravljanje od ključne je važnosti, a odlikuju ga jasne uloge, integracija u postojeće radne procese i stalno poboljšanje na temelju preispitivanja i razmjene najboljih primjera iz prakse, u skladu s predanošću Europske komisije smanjenju administrativnog opterećenja i povećanju konkurentnosti.

Poglavlje 1.: Što su procjene interoperabilnosti i zašto su važne?

Procjene interoperabilnosti evaluacije su propisane člankom 3. Akta o interoperabilnoj Europi. Osiguravaju da se u obvezujućim zahtjevima za transeuropske digitalne javne usluge prije provedbe uzmu u obzir pitanja prekogranične interoperabilnosti. Te su procjene ključne jer olakšavaju neometanu digitalnu interakciju među javnim organizacijama, što je ključno za mobilnost građana i poduzeća u cijelom EU-u. Procjene interoperabilnosti obuhvaćaju pravnu, organizacijsku, semantičku i tehničku dimenziju te se odnose na izazove kao što su različiti pravni okviri, organizacijske strukture, jezici i tehnički resursi među državama članicama. Doprinose smanjenju administrativnog opterećenja i promiču uzajamno učenje, što u konačnici dovodi do poboljšanja kvalitete i dostupnosti transeuropskih digitalnih javnih usluga.

Poglavlje 2.: U kojim je slučajevima procjena interoperabilnosti zakonski obvezna?

U poglavlju je pojašnjeno u kojim su slučajevima procjene interoperabilnosti obvezne na temelju Akta o interoperabilnoj Europi. U okviru njega definirani su ključni koncepti kao što su transeuropske digitalne javne usluge i obvezujući zahtjevi. Izrađena je i shema odlučivanja kako bi se utvrdilo je li potrebna procjena. Navedeni su primjeri koji prikazuju scenarije u kojima procjene jesu odnosno nisu potrebne, kao što je prilagodba nacionalnih rješenja za razmjenu podataka u EU-u ili nabava digitalnih usluga koje ne uključuju prekogranične interakcije. U poglavlju se naglašava važnost ranih procjena i pojašnjava da se procjene mogu temeljiti na prethodnim evaluacijama koje nije potrebno ponavljati, osim ako dođe do znatnih izmjena.

Poglavlje 3.: Kako provesti procjenu interoperabilnosti?

U poglavlju je opisan svaki pojedini korak procjene interoperabilnosti. To uključuje pripremne korake kao što su utvrđivanje potrebe za procjenom, definiranje opsega i ciljeva, sastavljanje tima i utvrđivanje dionika. Početna analiza uključuje pregled dokumentacije, utvrđivanje obvezujućih zahtjeva, mapiranje obuhvaćenih usluga i provođenje razgovora s dionicima. U temeljnoj procjeni ispituje se učinak obvezujućih zahtjeva na pravne, organizacijske, semantičke i tehničke aspekte prekogranične interoperabilnosti. Kao smjernice za postupak navode se najbolje prakse i primjeri, kao što je upotreba Europskog okvira za interoperabilnost (EIF) i specijaliziranih alata kao što su procjene razvijenosti u pogledu interoperabilnosti.

Poglavlje 4.: Kako dokumentirati procjenu u sveobuhvatnom izvješću?

Najvažnije je izvješće o procjeni u kojem su sažeto navedeni obvezujući zahtjevi, obuhvaćene usluge i utvrđeni učinci na interoperabilnost. Mora biti objavljeno na službenim internetskim stranicama u

strojno čitljivom formatu, a sadržaj izvješća mora biti u skladu s odredbama Akta o interoperabilnoj Europi. U poglavlju je opisan minimalni propisani sadržaj, kao što su opće informacije, utvrđeni učinci i relevantna rješenja za interoperabilnost. Osim toga, sadržava preporuke o tome kako da izvješće bude strojno čitljivo i savjete o tome kako zaštititi osjetljive informacije. Izvješće bi trebalo poslati Odboru za interoperabilnu Europu u elektroničkom obliku radi kvalitetnijeg odlučivanja i praćenja.

Poglavlje 5.: Kako dobro upravljati postupkom procjene interoperabilnosti u organizaciji?

Učinkovito upravljanje ključno je za pravilnu procjenu interoperabilnosti. U poglavlju se razmatra važnosti raznih čimbenika kao što su ovisnost o kontekstu, organizacijski ustroj, održivost i poboljšanje postupka procjene. Preporučuje se da se procjene uključe u postojeće administrativne radne procese, ističu se prvi koraci koje je potrebno poduzeti, kao i potreba za stalnim poboljšanjem na temelju preispitivanja i razmjene najboljih primjera iz prakse. To doprinosi oblikovanju politika prilagođenih digitalnim tehnologijama, tj. politika i propisa spremnih za digitalizaciju na način da se digitalni aspekti uzimaju u obzir od samog početka postupka izrade neke politike, kako bi bila prilagođena digitalnom dobu, otporna na buduće promjene i interoperabilna.

Poglavlje 6.: Dodatni resursi i razrada smjernica

U poglavlju su navedeni postojeći i budući resursi za provođenje procjena interoperabilnosti. Portal interoperabilne Europe središnje je mjesto za razmjenu znanja i resursa, među ostalim informacija o Europskom okviru za interoperabilnost (EIF) i njegovu paketu instrumenata te poveznica na Akademiju za interoperabilnu Europu. Budući alati i internetski resursi, koje će razviti Europska komisija, pomoći će u provedbi procjena i objavljivanju izvješća. Same će se smjernice mijenjati i prilagođavati novim okolnostima i obveznim procjenama. Očekuju se njihove česte revizije kako bi bile u skladu s trenutačnim praksama i iskustvima korisnika.

O ovim smjernicama

U razdoblju obilježenom brzom digitalnom transformacijom [Akt o interoperabilnoj Europi \(IEA\)](#)¹ potiče neometano pružanje digitalnih javnih usluga u cijeloj Europskoj uniji. Za to je ključna interoperabilnost, odnosno sposobnost različitih organizacija i sustava da ostvaruju učinkovitu međusobnu interakciju, razmjenjuju podatke i pružaju javne usluge koje nisu samo tehnološki napredne, već i pristupačne i usmjerene na korisnika. U tom kontekstu procjene interoperabilnosti nisu samo tehnički potrebne, već su i strateški nužne.

Ove smjernice nisu čarobna formula koja će osigurati potpunu interoperabilnost, već **opća početna točka na putu prema većoj interoperabilnosti**. Slijedom toga, sadržavaju sljedeća neobvezujuća pojašnjenja²:

- zašto je procjena interoperabilnosti korisna i kako može pomoći javnim organizacijama da jeftinije i učinkovitije pružaju bolje digitalne javne usluge ([poglavlje 1.](#))
- kad je procjena interoperabilnosti obvezna na temelju Akta o interoperabilnoj Europi ([poglavlje 2.](#))
- različiti načini provedbe procjene interoperabilnosti ([poglavlje 3.](#))
- što treba uzeti u obzir za izvješće o procjeni interoperabilnosti ([poglavlje 4.](#))
- ključni čimbenici za uspješnu provedbu i upravljanje postupcima povezanim s procjenama interoperabilnosti u javnoj organizaciji ([poglavlje 5.](#))
- dodatni resursi i informacije o tome kako doprinijeti razradi smjernica ([poglavlje 6.](#)).

Različite skupine imaju različite interese u postupku procjene interoperabilnosti. Smjernice bi trebale zadovoljiti različite potrebe tih skupina:

procjena (assess):

- odluka je li procjena potrebna u određenom slučaju
- provedba procjene
- sudjelovanje u procjeni

izvješćivanje (report):

- dokumentiranje rezultata procjene u izvješću o procjeni
- objava izvješća o procjeni

odlučivanje (decide):

- odlučivanje o obvezujućim zahtjevima na temelju izvješća o procjeni
- odlučivanje o upravljanju procjenama interoperabilnosti

provedba (implement):

- provedba obvezujućih zahtjeva na temelju izvješća o procjeni.

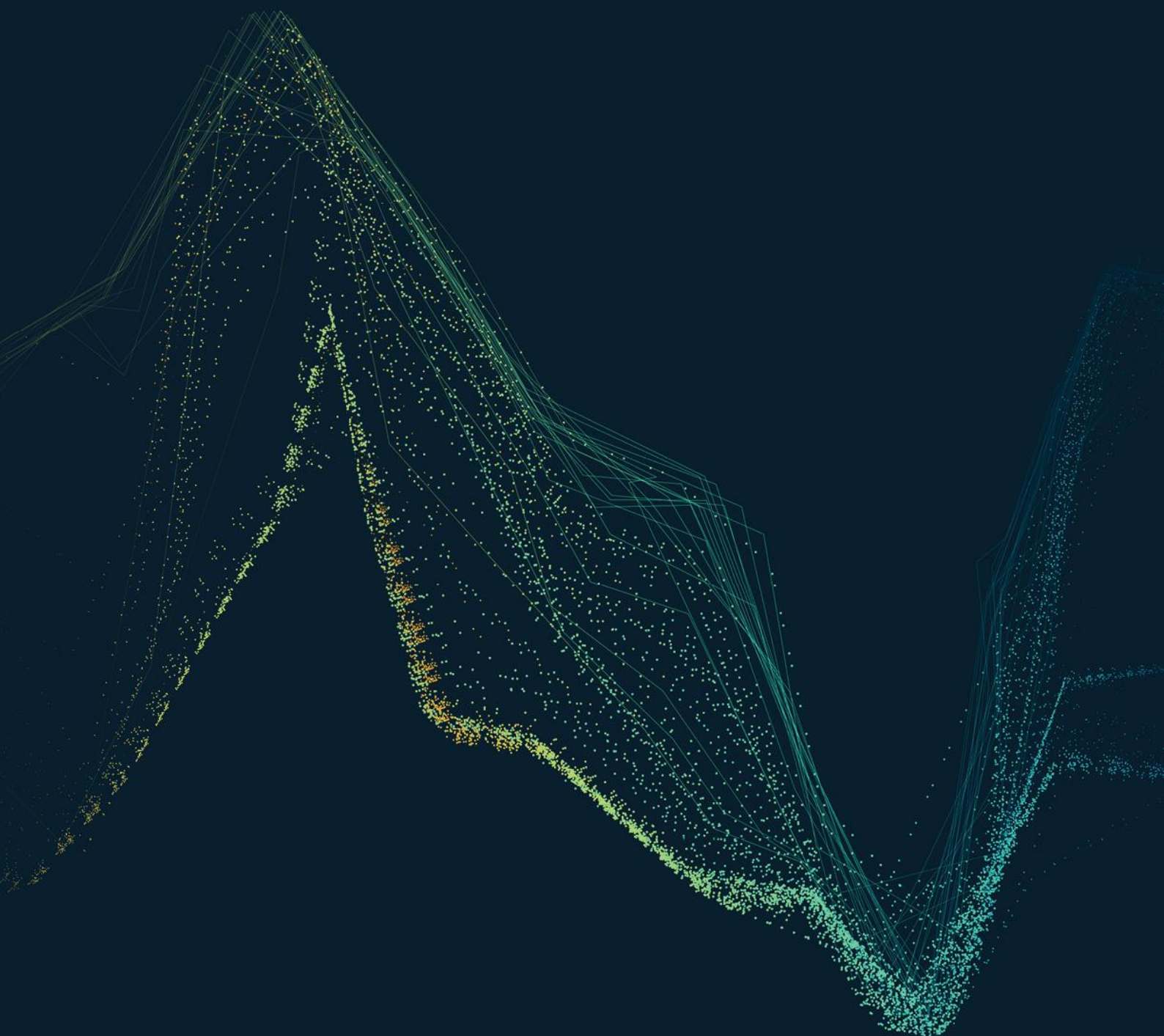
¹ Uredba (EU) 2024/903 Europskog parlamenta i Vijeća od 13. ožujka 2024. o utvrđivanju mjera za visoku razinu interoperabilnosti javnog sektora u Uniji (Akt o interoperabilnoj Europi), SL L, 2024/903, 22.3.2024., ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/903/oj>.

² Obvezujuće tumačenje zakonodavstva EU-a u isključivoj je nadležnosti Suda Europske unije.

Česta pitanja o procjenama interoperabilnosti i gdje pronaći odgovore

1. Što je procjena interoperabilnosti? – [poglavlje 1.](#)
2. Koji obvezujući zahtjevi mogu utjecati na prekograničnu interoperabilnost? – [poglavlje 2.](#)
3. Na koje će se transeuropske digitalne javne usluge primjenjivati ti obvezujući zahtjevi? – [poglavlje 2.](#)
4. Koje su javne organizacije zakonski obvezne provesti obveznu procjenu interoperabilnosti? – [poglavlje 2.](#)
5. Kako se može utvrditi utječu li obvezujući zahtjevi na prekograničnu interoperabilnost transeuropskih digitalnih javnih usluga? – [poglavlje 3.](#)
6. Koji se konkretni koraci mogu poduzeti za provedbu procjene interoperabilnosti? – [poglavlje 3.](#)
7. Na koje javne i privatne dionike utječu obvezujući zahtjevi? – [poglavlje 4.](#)
8. Koliko bi rano u postupku utvrđivanja i donošenja obvezujućih zahtjeva trebalo provesti procjene interoperabilnosti? – [poglavlje 4.](#)
9. Koliko bi procjena interoperabilnosti trebalo provesti za obvezujuće zahtjeve? – [poglavlje 2.](#)
10. Kako bi trebalo izvijestiti o rezultatima obvezne procjene interoperabilnosti i objaviti ih? – [poglavlje 5.](#)
11. Gdje se mogu pronaći dodatni resursi i kako će se smjernice razvijati? – [poglavlje 6.](#)

1 Što su procjene interoperabilnosti i zašto su važne?

1.1. Što je navedeno u Aktu o interoperabilnoj Europi

U članku 3. stavku 1. Akta o interoperabilnoj Europi utvrđena je **obveza provedbe procjene interoperabilnosti**:

„Prije donošenja odluke o novim ili znatno izmijenjenim obvezujućim zahtjevima subjekt Unije ili tijelo javnog sektora provodi procjenu interoperabilnosti.”

U skladu s člankom 3. stavkom 2. Akta o interoperabilnoj Europi u okviru procjene interoperabilnosti stoga se moraju utvrditi i procijeniti:

- a) učinci obvezujućih zahtjeva na prekograničnu interoperabilnost, služeći se [europskim okvirom za interoperabilnost \(EIF\)](#) kao instrumentom potpore
- b) dionici za koje su obvezujući zahtjevi relevantni i
- c) rješenja za interoperabilnu Europu kojima se podupire provedba obvezujućih zahtjeva.

U ovim je smjernicama objašnjeno što je nužno učiniti i zašto je to potrebno.

1.2. Što je interoperabilnost?

Za razumijevanje procjena interoperabilnosti važno je odrediti što općenito znači interoperabilnost. EIF je glavni dokument sa smjernicama o interoperabilnosti javnih usluga u EU-u. Temeljna je značajka EIF-a da interoperabilnost ne definira samo kao tehničko pitanje. Postoje i druge važne dimenzije koje otežavaju prekograničnu interoperabilnost digitalnih javnih usluga: i. zbog različitih pravnih okvira država članica pravila mogu biti neusklađena, ii. razlike u organizaciji nadležnih tijela i razina vlasti otežavaju razumijevanje toga tko je konkretno nadležan i načina interakcije nacionalnih postupaka u prekograničnim scenarijima, iii. jezici, kulture i pravni koncepti razlikuju se među državama članicama, zbog čega nije jednostavno postići dosljedno razumijevanje zajedničkih pojmova u cijelom EU-u i iv. države članice upotrebljavaju različite tehničke resurse, koji možda nisu kompatibilni, što otežava međusobno povezivanje.

Akt o interoperabilnoj Europi konkretno se odnosi na **prekograničnu interoperabilnost u području transeuropskih digitalnih javnih usluga** (tj. sposobnost smislene prekogranične razmjene podataka):

„prekogranična interoperabilnost” znači sposobnost subjekata Unije i tijela javnog sektora država članica da ostvaruju **međusobnu interakciju** preko granica **razmjenom podataka**, informacija i znanja putem digitalnih postupaka u skladu s pravnim, organizacijskim, semantičkim i tehničkim zahtjevima povezanim s takvom prekograničnom interakcijom;

članak 2. stavak 1. Akta o interoperabilnoj Europi.

Što to znači u praksi, uzimajući u obzir četiri razine EIF-a (pravnu, organizacijsku, semantičku i tehničku)?

Procjena **pravne interoperabilnosti** odnosi se na procjenu toga mogu li javne organizacije koje djeluju u različitim pravnim okvirima surađivati na pružanju transeuropskih digitalnih javnih usluga (npr. izdavanje nacionalnih iskaznica za osobe s invaliditetom koje mogu služiti kao pravno valjan dokaz invaliditeta u drugim državama članicama).

Procjena **organizacijske interoperabilnosti** odnosi se na procjenu toga jesu li poslovni procesi, odgovornosti i očekivanja javnih organizacija usklađeni kako bi se zajamčila visoka kvaliteta transeuropskih digitalnih javnih usluga (npr. je li jasno utvrđeno javno tijelo koje je ovlašteno za izdavanje nacionalne iskaznice za osobe s invaliditetom koje su valjane u drugoj državi članici).

Procjena **semantičke interoperabilnosti** odnosi se na procjenu toga jesu li točan format i značenje razmijenjenih podataka i informacija očuvani i razumljivi tijekom razmjena među javnim organizacijama koje su nužne za pružanje transeuropskih digitalnih javnih usluga (npr. mogu li tijela u drugim državama članicama razumjeti sadržaj i strukturu nacionalnih iskaznica za osobe s invaliditetom).

Procjena **tehničke interoperabilnosti** odnosi se na procjenu toga mogu li se mrežni i informacijski sustavi raznih javnih organizacija sigurno i pravilno povezati, što je nužno za pružanje transeuropskih digitalnih javnih usluga (npr. izdaju li se nacionalne iskaznice za osobe s invaliditetom u digitalnom obliku koji mogu obrađivati druge države članice).

Europska komisija donijela je 2017. najnoviju verziju EIF-a, na kojoj se temelje mnogi nacionalni okviri za interoperabilnost (NIF) i politike interoperabilnosti. Razvoj EIF-a u budućnosti će usmjeravati [Odbor za interoperabilnu Europu](#). Ako vas zanima više, [Akademija za interoperabilnu Europu](#) nudi [osposobljavanje o EIF-u](#).

EIF je dobar izvor za upoznavanje s time što je procjena interoperabilnosti.

1.3. Glavni pokretač za procjene interoperabilnosti

Javne organizacije svakodnevno nameću ili mijenjaju obvezujuće zahtjeve³ (tj. obveze, zabrane, uvjete, kriterije ili ograničenja) koji utječu na interakciju s javnim organizacijama u drugim zemljama ili na razini EU-a, što je pak nužno za pružanje transeuropskih digitalnih javnih usluga. Procjene interoperabilnosti usmjerene su upravo na takve postupke odlučivanja. Služe informiranju o prekograničnoj interoperabilnosti i mogućem učinku obvezujućih zahtjeva na nju **prije** donošenja odluke o tim zahtjevima. Stoga su subjekti koji pripremaju takve odluke koje sadržavaju obvezujuće zahtjeve (npr. zakonodavni prijedlog ili postupak javne nabave) zakonski obvezni provesti procjenu. Međutim, one mogu delegirati procjenu drugima jer države članice mogu slobodno odlučivati o unutarnjim resursima i suradnji među svojim tijelima javnog sektora potrebnima za provedbu procjena interoperabilnosti (uvodna izjava 16. Akta o interoperabilnoj Europi).

³Koncepti iz Akta o interoperabilnoj Europi detaljno su objašnjeni u [poglavlju 2.](#)

1.4. Kako procjene mogu doprinijeti pružanju boljih digitalnih javnih usluga uz niže troškove?

Besprijekorna digitalna interakcija među javnim organizacijama ključna je za mobilnost građana i poduzeća u EU-u, a time i za dovršenje jedinstvenog digitalnog tržišta i povećanje konkurentnosti gospodarstva EU-a. Ujedno je i preduvjet za pružanje visokokvalitetnih transeuropskih digitalnih javnih usluga. Interoperabilnost je u svemu tome važan pospješitelj neometane digitalne interakcije, a time i postizanja tih ciljeva. Međutim, omogućivanje takvih interakcija često se zanemaruje u ranim fazama razvoja politika i IT-projekata, posebno kad je riječ o pitanjima koja se ne odnose na tehničku interoperabilnost mrežnih i informacijskih sustava.

Procjenama interoperabilnosti u najranijoj se fazi skreće pozornost na prekograničnu interoperabilnost kako bi se poboljšala mobilnost i konkurentnost te izbjegle skupe prepreke interoperabilnosti.

Osim vrlo usklađenih niša (npr. razmjena informacija o vozilima i vozačkim dozvolama), (zajedničko) pružanje visokokvalitetnih digitalnih javnih usluga preko granica država članica može biti naročito zahtjevno zbog posebnih prekograničnih aspekata interoperabilnosti u svim njezinim dimenzijama (pravnoj, organizacijskoj, semantičkoj i tehničkoj). Procjena interoperabilnosti omogućuje da se ti izazovi uzmu u obzir na odgovarajući način te da se utvrde moguća rješenja koja se mogu poslije provesti, čime se smanjuje administrativno opterećenje i olakšava pristup digitalnim javnim uslugama za građane i poduzeća u EU-u. Osim toga, primjenom postupka procjene javne uprave lakše pronalaze rješenja koja se mogu ponovno iskoristiti kako ne bi morale početi od nule.

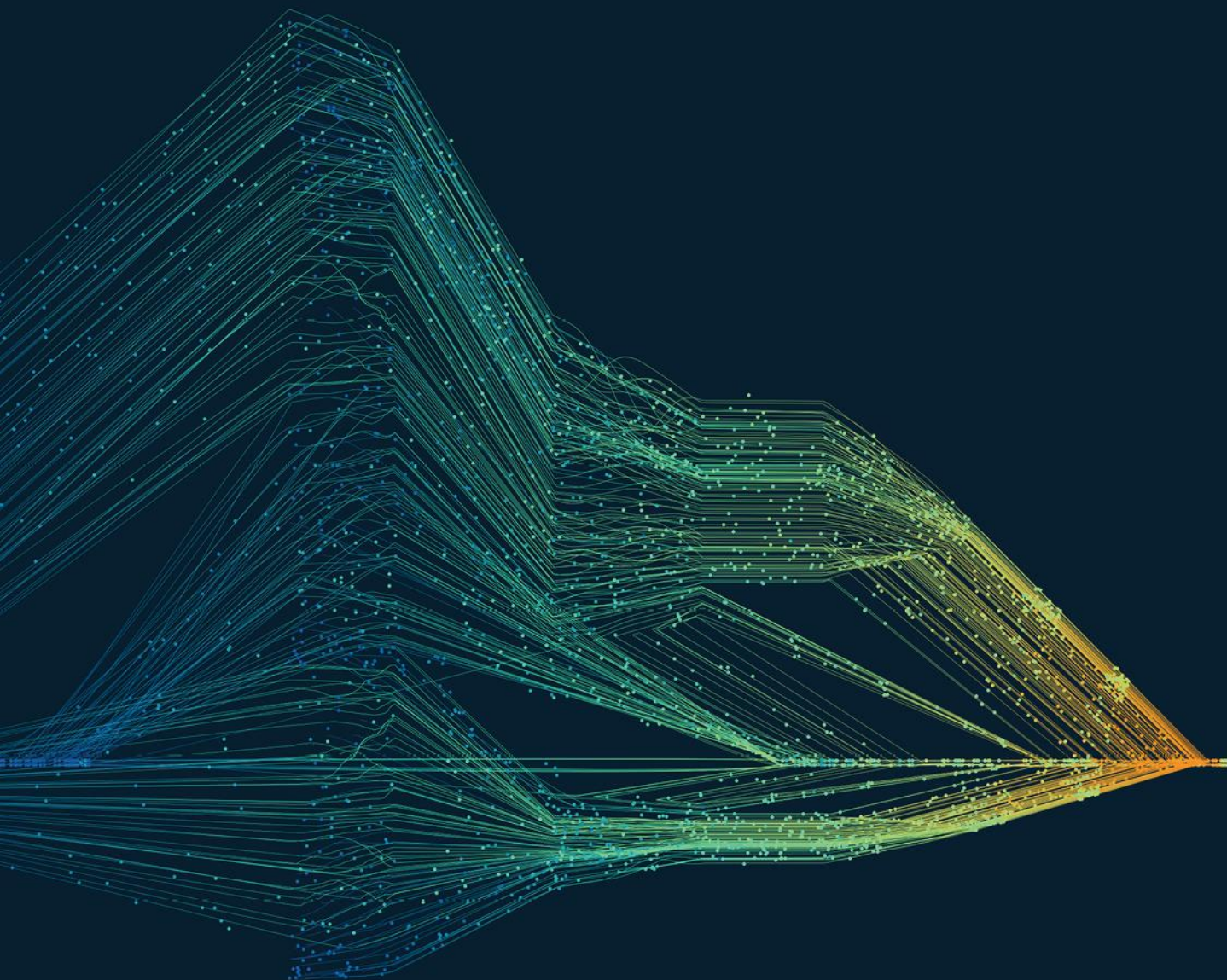
Procjena interoperabilnosti olakšava pravilno razmatranje svih dimenzija prekogranične interoperabilnosti u pružanju transeuropskih digitalnih javnih usluga, čime se sprečava stvaranje nepotrebnog administrativnog opterećenja.

Osim toga, objavljivanje procjena interoperabilnosti omogućuje razmjenu stečenih iskustava među javnim organizacijama EU-a, zbog čega mogu donositi bolje odluke o obvezujućim zahtjevima i omogućiti češću upotrebu postojećih rješenja. Kako bi se to postiglo, predviđeni su mehanizmi kao što su istorazinske ocjene, ali i repozitorij u kojem se može pristupiti prethodnim procjenama. Obvezna procjena interoperabilnosti sama po sebi ne može spriječiti probleme u prekograničnoj interoperabilnosti, ali može pomoći utvrditi jesu li potrebna nova pravna, organizacijska, semantička ili tehnička rješenja i sporazumi na razini EU-a ili na nacionalnoj razini kako bi se uklonile ili smanjile

Koristi od procjene interoperabilnosti nisu samo jednokratne jer mogu potaknuti uzajamno učenje među javnim organizacijama i pomoći utvrditi koje je probleme najbolje zajednički riješiti.

prekogranične prepreke.

2 U kojim je slučajevima procjena interoperabilnosti zakonski obvezna?

U ovom se poglavlju nastoji pomoći onima koji su odgovorni za procjene interoperabilnosti u svojim javnim organizacijama da odluče jesu li zakonski obvezni provesti procjenu interoperabilnosti.

Posebno se razrađuju koncepti iz Akta o interoperabilnoj Europi na temelju kojih nastaje obveza provedbe procjene interoperabilnosti. Na temelju detaljnog objašnjenja tih ključnih koncepata u shemi odlučivanja sažeti su koraci koje treba poduzeti radi utvrđivanja je li potrebno provesti procjenu interoperabilnosti. Ti su koncepti dodatno ilustrirani nizom slučajeva u kojima procjena može, ali ne mora biti obvezna.

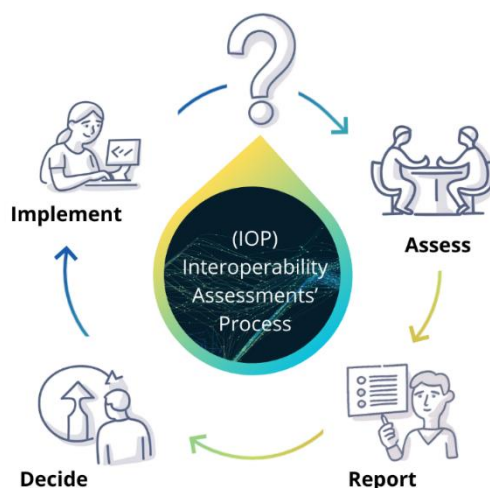
2.1. Glavni koncepti u kontekstu procjena interoperabilnosti

Procjene interoperabilnosti usmjerene su na postupak promjene kojim se dobro upravlja i u kojem se učinci na prekograničnu interoperabilnost utvrđuju što proaktivnije. U članku 2. Akta o interoperabilnoj Europi definirani su glavni pojmovi.

2.1.1. Obvezujući zahtjevi

Koncept „obvezujućih zahtjeva” definiran je u članku 2. stavku 15. Akta o interoperabilnoj Europi kao:

- obveza, zabrana, uvjet, kriterij ili ograničenje
- pravne, organizacijske, semantičke ili tehničke prirode
- koje odredi subjekt Unije ili tijelo javnog sektora
- u vezi s jednom ili više transeuropskih digitalnih javnih usluga i
- koji utječu na prekograničnu interoperabilnost.

Što je navedeno u Aktu o interoperabilnoj Europi

U uvodnoj izjavi 18. Akta o interoperabilnoj Europi dodatno se navodi što je obvezujući zahtjev i kako se može utvrditi:

Obvezujući zahtjevi mogu se utvrditi u okviru „zakona, drugog propisa, ugovora, poziva na podnošenje ponuda ili drugog službenog dokumenta. *Obvezujući zahtjevi utječu na način na koji se transeuropske digitalne javne usluge i njihovi mreže i informacijski sustavi koji se upotrebljavaju za njihovo pružanje osmišljavaju, nabavljaju, razvijaju i provode, čime se utječe na ulazne ili izlazne protoke podataka tih usluga.* Zadaće kao što su razvojno održavanje bez znatnih izmjena, sigurnosna ili tehnička ažuriranja ili jednostavna nabava standardne opreme za informacijske i komunikacijske tehnologije obično ne utječu na prekograničnu interoperabilnost transeuropskih digitalnih javnih usluga te stoga ne dovode do obvezne procjene interoperabilnosti u smislu ove Uredbe⁴.”

⁴Relevantne su i uvodne izjave 10., 15. – 17. i 21. – 22. Akta o interoperabilnoj Europi.

Pri procjeni je li zahtjev „obvezujući” u skladu s Aktom o interoperabilnoj Europi, jedan je od ključnih čimbenika ima li zahtjev posljedice za druge organizacije koje sudjeluju u pružanju javne usluge (tj. učinak na prekograničnu interoperabilnost). Na primjer, tehnički zahtjev koji je obavezan samo za stranku koja odlučuje, ali **ipak drugima ograničava izbor** može se smatrati obvezujućim zahtjevom.

Obvezujući zahtjevi obično proizlaze iz zakonodavstva. Obvezujući zahtjev u okviru zakona mogao bi se, na primjer, odnositi na:

- prikupljanje, obradu, generiranje, razmjenu ili dijeljenje podataka među subjektima Unije ili tijelima javnog sektora (npr. propis o javnim registrima)
- automatizaciju ili digitalizaciju javnih usluga ili njihovih temeljnih postupaka (npr. upotreba umjetne inteligencije u javnoj usluzi ili izdavanje vozačke dozvole u digitalnom obliku (u obliku podataka) umjesto fizičke kartice)
- upotrebu novih ili postojećih mrežnih i informacijskih sustava (npr. upotreba tehničkog sustava prema načelu „samo jednom”⁵).

Na primjer, zakonodavstvo EU-a koje države članice obvezuje na koordinaciju izvršavanja raznih zadaća nacionalnih vlada često će zahtijevati razvoj ili znatne izmjene, kao i integraciju informacijskih sustava ili drugih digitalnih rješenja kao što su API-ji⁶ kako bi se podržali novi zahtjevi. Zakonodavstvo EU-a koje sadržava obvezujuće zahtjeve uključuje, primjerice, [Uredbu o jedinstvenom digitalnom pristupniku](#) (zahtjev za dodavanje dodatnog sloja povrh nacionalne infrastrukture), [Uredbu eIDAS](#) (zahtjev za prilagodbu nacionalnih usluga) i šengensko zakonodavstvo (zahtjev za potpuno usklađivanje sustava).

Za opsežan razvoj informacijskih sustava često je potrebno izdvojiti namjenska proračunska sredstva. Nadalje, za nove protoke podataka među tijelima često je potrebna pravna osnova za razmjenu podataka. **Stoga je općenito preporučljivo obratiti posebnu pozornost na sve zahtjeve koji su dio odluke zakonodavca.** Međutim, važno je imati na umu da tijela javnog sektora ili subjekti Unije u nekim slučajevima mogu odlučiti uvesti obvezujuće zahtjeve izvan okvira zakonodavstva (npr. zahtjevi u postupcima javne nabave, pilot-projektima velikih razmjera ili bilateralnim sporazumima između dviju ili više država članica). Moguće je i da se nakon procjene obvezujućih zahtjeva iz početnog zakonodavstva utvrde dodatni zahtjevi (npr. određivanje načina pružanja digitalnih javnih usluga). Takve bi odluke mogle drugima ograničiti izbor te je stoga potrebno provesti i procjenu interoperabilnosti.

Općenito, procjena neće biti potrebna za zadaće kao što su razvojno održavanje bez znatnih izmjena, sigurnosna ili tehnička ažuriranja ili jednostavna nabava standardne opreme a informacijske i komunikacijske tehnologije (IKT) (uvodna izjava 18. Akta o interoperabilnoj Europi).

Osim obvezujuće prirode, „obvezujući zahtjev” u smislu Akta o interoperabilnoj Europi isto bi tako trebao **utvrditi subjekt Unije ili tijelo javnog sektora**, trebao bi se odnositi se na jednu ili više **transeuropskih digitalnih javnih usluga** i utjecati na **prekograničnu interoperabilnost**. Ti su pojmovi objašnjeni u nastavku.

⁵Vidjeti članak 14. Uredbe o jedinstvenom digitalnom pristupniku: Uredba (EU) 2018/1724 Europskog parlamenta i Vijeća od 2. listopada 2018. o uspostavi jedinstvenog digitalnog pristupnika za pristup informacijama, postupcima, uslugama podrške i rješavanja problema te o izmjeni Uredbe (EU) br. 1024/2012, SL L 295, 21.11.2018., str. 1.

⁶Aplikacijska programska sučelja softverski su posrednici koji omogućuju komunikaciju dviju aplikacija, tj. omogućuju prijenos podataka.

2.1.2. Tijela javnog sektora i subjekti Unije

Obvezujuće zahtjeve koji su predmet procjene treba utvrditi tijelo javnog sektora ili subjekt Unije. U članku 2. stavku 6. Akta o interoperabilnoj Europi „tijelo javnog sektora” definirano je na isti način kao što je definirano u članku 2. stavku 1. [Direktive o otvorenim podacima](#):

- državna, regionalna ili lokalna tijela
- javnopravna tijela⁷ ili
- udruge koje je osnovalo jedno ili nekoliko takvih tijela ili jedno ili nekoliko takvih javnopravnih tijela.

Ta se definicija ne koristi samo u kontekstu Direktive o otvorenim podacima, već i za Uredbu eIDAS. Slijedom toga, javna organizacija koja je obuhvaćena područjem primjene tih zakonodavnih akata obuhvaćena je i definicijom tijela javnog sektora iz Akta o interoperabilnoj Europi.

U članku 2. stavku 5. Akta o interoperabilnoj Europi „subjekti Unije” definirani su kao „institucije, tijela, uredi i agencije Unije koji su osnovani Ugovorom o Europskoj uniji, Ugovorom o funkcioniranju Europske unije ili Ugovorom o osnivanju Europske zajednice za atomsku energiju ili na temelju tih ugovora”.

2.1.3. Transeuropske digitalne javne usluge

Usluge se smatraju transeuropskim digitalnim javnim uslugama ako ispunjavaju kumulativne zahtjeve utvrđene u članku 2. stavku 2. Akta o interoperabilnoj Europi. Drugim riječima, to su:

„digitalne usluge koje subjekti Unije ili tijela javnog sektora pružaju jedni drugima ili fizičkim ili pravnim osobama u Uniji, a koje zahtijevaju interakciju preko granica država članica, među subjektima Unije ili između subjekata Unije i tijela javnog sektora, putem njihovih mrežnih i informacijskih sustava”
– članak 2. stavak 2. Akta o interoperabilnoj Europi.

Procjena interoperabilnosti mora se provesti samo za obvezujuće zahtjeve koji se odnose na takve transeuropske digitalne javne usluge. To znači da bi zahtjevi trebali **utjecati na način** na koji se transeuropske digitalne javne usluge ili njihovi mrežni i informacijski sustavi osmišljavaju, nabavljaju, razvijaju, provode i pružaju, čime se utječe na ulazne ili izlazne protoke podataka tih usluga. Drugim riječima, zahtjev bi trebao utjecati na predmetne podatke, uzimajući u obzir od koga se kome šalju i kojim digitalnim rješenjem. Ulazni protoci podataka mogu se sastojati od sljedećeg:

- podataka potrebnih za pružanje digitalne javne usluge
- subjekta od kojeg su primljeni
- i digitalnog kanala kojim su primljeni.

Izlazni protoci podataka mogu se sastojati od sljedećeg:

- podataka koje dostavlja digitalna javna usluga

⁷Vidjeti definiciju u članku 2. stavku 2. Direktive o otvorenim podacima: „tijela koja posjeduju sve od sljedećih značajki: (a) uspostavljena su posebno u svrhu zadovoljavanja potreba od općeg interesa, koje nisu industrijske ili komercijalne naravi; (b) imaju pravnu osobnost; i (c) većim dijelom financiraju ih državna, regionalna ili lokalna tijela ili druga javnopravna tijela ili u pogledu upravljanja podliježu nadzoru tih tijela ili imaju upravni, upravljački ili nadzorni odbor u kojem su više od polovice članova imenovala državna, regionalna ili lokalna tijela ili druga javnopravna tijela.”

- subjekta kojem se dostavljaju
- i digitalnog kanala kojim su dostavljeni.

2.1.3.1. Što je digitalna javna usluga?

Za daljnje razumijevanje koncepta transeuropske digitalne javne usluge važno je razumjeti koncepte na kojima se temelji. Akt o interoperabilnoj Europi primjenjuje se samo na **digitalne javne usluge**, ali u njemu nije definirano koje se usluge smatraju javnim uslugama. U članku 1. stavku 3. navedeno je sljedeće: „Ova se Uredba primjenjuje ne dovodeći u pitanje nadležnost država članica da definiraju što su javne usluge ni njihovu sposobnost da utvrđuju postupovna pravila za te usluge ili da ih pružaju, upravljaju njima ili ih provode.” To znači da neće sve javne usluge biti jednake u svim državama članicama.

Međutim, postoje neke zajedničke značajke: pojam digitalnih javnih usluga u smislu Akta o interoperabilnoj Europi **obuhvaća samo one usluge koje pružaju subjekti Unije ili tijela javnog sektora država članica**. Na primjer, privatna poduzeća mogu upravljati parkiralištem na javnom zemljištu i popratnom aplikacijom za parkiranje. Sama činjenica da je fizički prostor u vlasništvu tijela javnog sektora i da ga ta privatna poduzeća unajmljuju od tog tijela javnog sektora ne znači automatski da su digitalne aplikacije za parkiranje digitalne javne usluge koje pruža tijelo javnog sektora. U drugim slučajevima tijela privatnog sektora mogu imati pomoćnu ulogu koja ne utječe na javnu prirodu usluge (na primjer, javna usluga može koristiti usluge računalstva u oblaku koje pružaju tijela privatnog sektora, ali su tijelo javnog sektora ili subjekt Unije i dalje u potpunosti odgovorni za pružanje te usluge).

Transeuropske digitalne javne usluge ograničene su na usluge koje se **pružaju drugom tijelu javnog sektora ili subjektu Unije, odnosno fizičkoj ili pravnoj osobi u EU-u**. To znači da zahtjevi koji se odnose na usluge koje se mogu koristiti samo unutar tijela javnog sektora ili subjekta Unije nisu obuhvaćeni tom definicijom (npr. rezervacija stola u otvorenom uredskom prostoru), kao ni usluge kod kojih dolazi do interakcije samo sa zemljom ili građanima i poduzećima **izvan EU-a**.

2.1.3.2. U kojim je slučajevima digitalna javna usluga transeuropska?

Ako određena usluga ili usluge ispunjavaju uvjete da budu digitalne javne usluge, moguće je ocijeniti jesu li ujedno i transeuropske digitalne javne usluge. Za to trebaju ispuniti dva uvjeta: i. usluga zahtijeva interakciju preko granica država članica, među subjektima Unije ili između subjekata Unije i tijela javnog sektora, tj. među njihovim jurisdikcijama i ii. to se mora odvijati putem njihovih mrežnih i informacijskih sustava.

Interakcije preko granica država članica mogu biti, na primjer, interakcije potrebne za uzajamno priznavanje akademskih diploma ili stručnih kvalifikacija, razmjene podataka o vozilima u svrhu sigurnosti na cestama, pristup podacima o socijalnoj sigurnosti i zdravstvenim podacima te razmjena informacija povezanih s oporezivanjem, carinom i općenito sve usluge koje primjenjuju načelo „samo jednom”.

Interakcija među subjektima Unije mogla bi biti, na primjer, interakcija između službe Komisije i agencije za upravljanje projektom ili programom financiranja ili interakcija između suzakonodavaca.

Interakcija između tijela javnog sektora država članica i subjekata Unije mogla bi se dogoditi, na primjer, u kontekstu sustava s jedinstvenim sučeljem, javne nabave iznad praga ili različitih mehanizama izvješćivanja. Interakcije koje se odvijaju putem sustava koje pružaju subjekti Unije, ali koji podupiru interakcije preko granica država članica, pripadale bi objema kategorijama (npr. interakcija putem tehničkog sustava prema načelu „samo jednom”).

Usluga mora zahtijevati i interakciju **između mrežnih ili informacijskih sustava** dvaju ili više tijela javnog sektora ili subjekata Unije. Ako pružanje digitalne javne usluge ne zahtijeva interakciju s mrežama ili informacijskim sustavima drugih tijela javnog sektora ili subjekata Unije, tada se usluga ne smatra transeuropskom digitalnom javnom uslugom. To je, na primjer, slučaj kada se dokazi razmjenjuju poštom.

2.1.4. Prekogranična interoperabilnost

Obvezujući zahtjevi u smislu područja primjene moraju utjecati na prekograničnu interoperabilnost kako je definirana u članku 2. stavku 1. Akta o interoperabilnoj Europi. Pitanje kako imaju takav učinak bit će predmet same procjene, ali pitanje njihova mogućeg učinka obuhvaćeno je preliminarnom procjenom. Ako se zahtjevi koje treba procijeniti odnose na transeuropske digitalne javne usluge (a time i na interakciju između tijela javnog sektora u različitim državama članicama i subjekata Unije), obično će utjecati i na prekograničnu interoperabilnost jer će odrediti način na koji tijela javnog sektora i subjekti Unije ostvaruju međusobnu interakciju.

2.2. Shema odlučivanja

Shema odlučivanja na sljedećoj stranici može poslužiti kao osnova za utvrđivanje je li procjena interoperabilnosti potrebna. Ako primjenom sheme odlučivanja tijelo dođe do potvrdnog odgovora, procjena interoperabilnosti mora se obvezno provesti. U suprotnom procjena interoperabilnosti nije obvezna, ali može biti korisna (vidjeti poglavlje 1.).

Slika 1: shema odlučivanja za procjenu interoperabilnosti

Relevantni koncepti	Korak	Pitanje	U slučaju potvrdnog odgovora	U slučaju niječnog odgovora
Kako biste potvrdili jeste li u postupku u kojem se definiraju obvezujući zahtjevi i potvrdili postojanje obvezujućeg zahtjeva zbog kojeg je možda potrebno provesti procjenu.	1.	Jeste li u postupku u kojem se definiraju obvezujući zahtjevi? To može biti, primjerice, zakonodavni postupak ili postupak nabave. Drugim riječima, treba li tek odlučiti o predmetnim obvezujućim zahtjevima i stoga još uvijek moгу biti izmijenjeni ?	Prijeđite na 2. korak.	Nije potrebna procjena interoperabilnosti. <i>Procjena interoperabilnosti obvezna je samo ako se zahtjev još uvijek može izmijeniti.</i>
Kako biste procijenili je li zahtjev obvezujući.	2.	Je li zahtjev o kojem treba odlučiti obvezujući ? Drugim riječima, ograničava li drugima izbor ?	Prijeđite na 3. korak.	Nije potrebna procjena interoperabilnosti. <i>Procjena interoperabilnosti potrebna je samo za obvezujuće zahtjeve.</i>
Kako biste procijeniti odnosi li se obvezujući zahtjev na digitalne javne usluge.	3.	1. Odnosi li se obvezujući zahtjev na digitalnu javnu uslugu koju pružaju tijela Unije ili tijela javnog sektora?	Prijeđite na 4. korak.	Nije potrebna procjena interoperabilnosti. <i>Akt o interoperabilnoj Europi primjenjuje se samo na javne usluge koje pružaju tijela javnog sektora ili subjekti Unije.</i>
	4.	2. Pruža li se digitalna javna usluga drugom tijelu javnog sektora ili subjektu Unije, odnosno fizičkoj ili pravnoj osobi u EU-u?	Prijeđite na 5. korak.	Nije potrebna procjena interoperabilnosti. <i>Akt o interoperabilnoj Europi primjenjuje se samo na javne usluge koje se pružaju drugim tijelima javnog sektora ili subjektima Unije.</i>

EUROPSKA KOMISIJA – SMJERNICE ZA PROCJENE INTEROPERABILNOSTI (NACRT)

Relevantni koncepti	Korak	Pitanje	U slučaju potvrdnog odgovora	U slučaju niječnog odgovora
Kako biste procijenili prekograničnu razmjenu podataka i utvrdili je li digitalna javna usluga transeuropska.	5.	Zahtijeva li pružanje predmetne digitalne javne usluge interakcije putem mreža ili informacijskih sustava: (a) među tijelima javnog sektora koja se nalaze preko granica država članica ; (b) među subjektima Unije ; ili (c) između subjekata Unije i tijela javnog sektora ?	Prijeđite na 6. korak.	Nije potrebna procjena interoperabilnosti. <i>Usluge ograničene na jednu državu članicu ne smatraju se transeuropskim digitalnim javnim uslugama. Obvezujući zahtjev mora utjecati na prekograničnu interakciju da bi procjena bila obvezna. Ako usluga ne uključuje prekograničnu interakciju mreža ili sustava, ne smatra se transeuropskom digitalnom javnom uslugom.</i>
Kako biste potvrdili da je procjena potrebna.	6.	Je li to prvi put da se provodi procjena za taj obvezujući zahtjev?	Nužna je procjena interoperabilnosti. <i>Zakonski ste obvezni provesti procjenu interoperabilnosti i objaviti izvješće.</i>	Nije potrebna procjena interoperabilnosti. <i>Niste zakonski obvezni provesti procjenu interoperabilnosti. Međutim, dobrovoljna procjena može biti korisna.</i>

Neovisno o rezultatu primjene sheme odlučivanja važno je uzeti u obzir sljedeće tri točke:

Nema potrebe za ponavljanjem

Procjenu je dužna provesti samo javna organizacija koja planira donijeti odluku o zahtjevu. To vrijedi za zahtjeve u bilo kojoj fazi ciklusa digitalne javne usluge i može se odnositi na razne subjekte, ovisno o tome uvode li se zahtjevi u zakonodavni prijedlog ili se određuju poslije (utvrđivanjem novih zahtjeva), tijekom provedbe ili upravljanja uslugom. Ako je predmet zajednička odgovornost, subjekti se moraju dogovoriti o ulogama i surađivati (vidjeti i [poglavlje 5.](#)). Obveza se ne odnosi ni na jednu javnu organizaciju koja samo provodi zahtjev i obvezana je odlukom druge javne organizacije (vidjeti i 1. i 2. pitanje u shemi odlučivanja). Ako se odluka donosi zajednički (npr. u kontekstu prekograničnog projekta), i procjena se može provesti zajednički.

Pravilo da procjene nije potrebno ponavljati dodatno je pojašnjeno izuzećem iz članka 3. Akta o interoperabilnoj Europi: ne treba ponavljati obveznu procjenu interoperabilnosti za već procijenjeni obvezujući zahtjev. Međutim, iako nema potrebe za ponavljanjem procjena, različite verzije svakako mogu biti povezane.

Povezane procjene

Konkretno, procjene se mogu nadovezati jedna na drugu kad jedna javna organizacija (npr. subjekt Unije) utvrdi obvezujuće zahtjeve na visokoj razini koje zatim dodatno definiraju provedbeni subjekti. To je, na primjer, moguće tijekom prenošenja direktive EU-a u nacionalno zakonodavstvo ili kad se prethodno procijenjeni obvezujući zahtjev donesen u pravnom tekstu dodatno razrađuje u postupku javne nabave za njegovu provedbu. Ako se to čini odlučivanjem o novim obvezujućim zahtjevima, prepreke prekograničnoj interoperabilnosti mogu se uvesti i u toj kasnijoj fazi, stoga će biti potrebno procijeniti nove zahtjeve. Međutim, u tim se procjenama može upućivati na prethodne procjene i mogu se nadovezati na njihova utvrđenja.

U skladu s istim pravilom, nije potrebna procjena u fazi provedbe kad se obvezujući zahtjev treba provesti rješenjima koja pružaju subjekti Unije. U tom slučaju pretpostavka je da su sva rješenja koja pružaju subjekti Unije automatski interoperabilna jer se pružaju u raznim kontekstima u cijelom EU-u. Međutim, i u tom slučaju, procjena interoperabilnosti može se provesti dobrovoljno radi potvrde da u konkretnom kontekstu ta rješenja nemaju nikakve probleme s prekograničnom interoperabilnošću.

Nema retroaktivnih procjena

Pravna obveza provedbe procjena interoperabilnosti stupa na snagu 12. siječnja 2025. Možda je već donesena odluka o brojnim obvezujućim zahtjevima koji utječu na prekograničnu interoperabilnost transeuropskih digitalnih javnih usluga, ali još nisu preneseni ili provedeni. Retroaktivna procjena nije obvezna, ali je izričito preporučena u slučajevima od velike važnosti jer može pomoći u prenošenju ili provedbi, kako je prethodno objašnjeno.

2.3. Primjeri

1. slučaj: prilagodba nacionalnog rješenja kako bi se omogućila razmjena podataka s drugim državama članicama

Veliki grad u državi članici treba dodatno razviti svoj tehnički sustav kako bi podržao proširene zahtjeve za razmjenu podataka s tijelima drugih država članica koji proizlaze iz nove uredbe EU-a.

Međutim, odgovorna glavna uprava u Komisiji provela je detaljnu procjenu interoperabilnosti u vezi s podnošenjem prijedloga i u njoj su opisane očekivane posljedice za države članice. Nije potrebno provesti novu procjenu interoperabilnosti ako planirana promjena proizlazi izravno iz potrebe za usklađivanjem s novom uredbom. Drugim riječima, nova procjena u ovom slučaju nije obvezna jer grad ne **donosi** odluku, već samo **provodi** odluku o obvezujućim zahtjevima (vidjeti 1. pitanje u shemi odlučivanja).

Međutim, nova procjena bila bi obvezna kad bi grad odlučio provesti dodatne zahtjeve koji ne proizlaze iz obveze na temelju nove uredbe, a bili bi uspostavljeni u istom kontekstu (prekogranična razmjena podataka) ili bi mogli utjecati na njega (promjena formata podataka ili vlasništva nad podacima).

2. slučaj: potreba za informatičkom podrškom za novo zakonodavstvo EU-a

Državna agencija u državi članici treba proširiti rješenje za izvješćivanje kako bi se mogli ispuniti novi obvezujući zahtjevi koji proizlaze iz nedavno donesene uredbe. Uredbom se obvezuje aktere koji djeluju na domaćem tržištu proizvoda X da redovito podnose digitalna izvješća o prodaji svojeg proizvoda.

Procjena nije potrebna jer agencija ne donosi odluku, već samo provodi odluku o obvezujućim zahtjevima (vidjeti 1. pitanje).

Međutim, situacija bi bila drukčija da se uredbom samo utvrđuje zahtjev na visokoj razini i da agencija planira donijeti odluku o daljnjim novim obvezujućim zahtjevima za provedbu koji još nisu procijenjeni. Na primjer, agencija bi možda morala odlučiti o zahtjevima kojima se uređuje razmjena digitalnih izvješća o prodaji te bi u tom slučaju morala procijeniti učinak takvog zahtjeva na prekograničnu razmjenu podataka.

Agencija bi i dalje mogla zaključiti da nije obvezna provesti procjenu interoperabilnosti. Novi zahtjev ne odnosi se na digitalnu javnu uslugu (posebno ne na interakciju takve usluge s drugima), već samo mijenja prag za broj poduzeća o kojima se izvješćuje (3. pitanje). U tom slučaju dobrovoljna procjena ipak može biti korisna.

3. slučaj: natječaj za okvirni ugovor za održavanje i proširenje tehničkih sustava

Državna agencija u državi članici planira raspisati natječaj za okvirni ugovor za održavanje i proširenje svojih informacijskih sustava. Agencija odlučuje o obvezujućem zahtjevu, a ne samo o provedbi odluke (1. pitanje).

Obvezujući zahtjevi mogu uključivati poziv na podnošenje ponuda. Međutim, natječaj za okvirni ugovor za rad, održavanje i proširenje profesionalnih sustava neće sam po sebi sadržavati obvezujuće zahtjeve za digitalne javne usluge, nego „razvojno održavanje” (2. pitanje). Slijedom toga, procjena interoperabilnosti nije potrebna.

Procjena je obično potrebna ako se u okviru ugovora zatraži izrada određenog sustava (npr. uvodi se novi zahtjev specifičan za određenu državu ili organizaciju kako bi se poduprlo novo zakonodavstvo – to

bi moglo imati posljedice za prekograničnu interoperabilnost transeuropskih digitalnih javnih usluga, primjerice zato što se mijenja poslovna logika sustava ili aspekti te poslovne logike).

4. slučaj: nabava rješenja za uslugu koju koriste prekogranični korisnici

Općina u pograničnom području države članice razmatra nabavu digitalnog samoposlužnog rješenja kojim bi se omogućilo plaćanje parkiranja na određenim područjima općine. U vezi s odlukom o nabavi općina će utvrditi nove obvezujuće zahtjeve za informacijski sustav za pružanje te usluge.

Međutim, zahtjevi ne utječu na prekograničnu interoperabilnost (3. pitanje) jer će se rješenje koristiti za naplatu od stranke, koja želi izravno platiti parkirališnu naknadu. U transakciji nije potrebna razmjena podataka među tijelima u državama članicama ili s institucijama EU-a.

Slijedom toga, s obzirom na to da pružanje usluge ne zahtijeva prekograničnu interakciju mrežnih ili informacijskih sustava, općina nije obvezna provesti procjenu interoperabilnosti prije nabave predloženog rješenja.

5. slučaj: prijedlog novih pravila EU-a kojima se zahtijeva nacionalna digitalna potpora

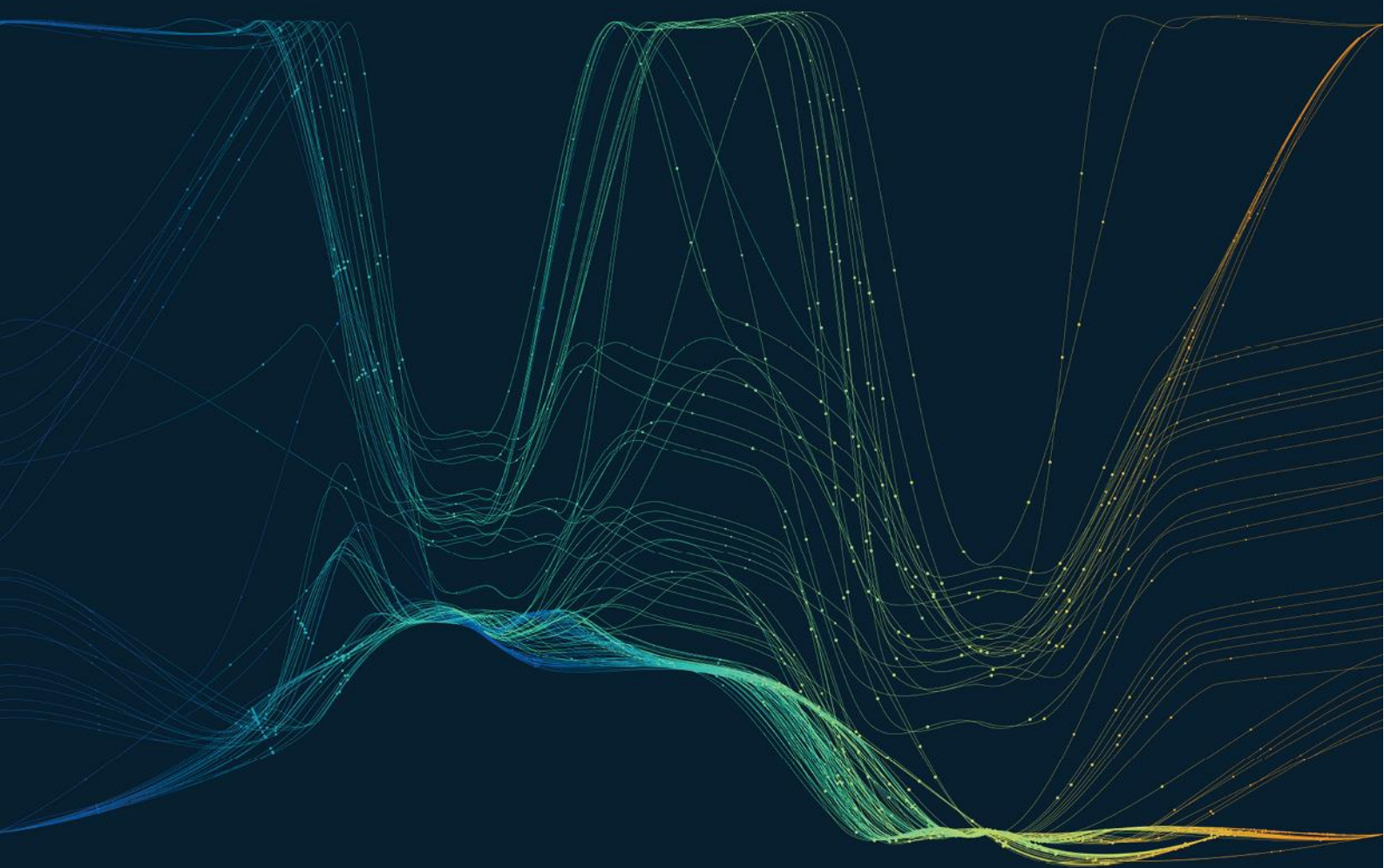
Glavna uprava Komisije izradila je zakonodavni akt za daljnju regulaciju poljoprivrednog sektora uvođenjem novih razgraničenja i vrsta podataka za izvješćivanje o emisijama CO₂. Nekoliko država članica već je uvelo nacionalna rješenja za izvješćivanje prije dvije godine. Kad bi zakonodavni akt bio donesen, države članice morale bi izmijeniti svoje postojeće pravne okvire i proširiti informacijske sustave kako bi mogli podržati nova razgraničenja i vrste podataka opisane u zakonodavnom aktu.

Glavna uprava morat će provesti procjenu interoperabilnosti za taj prijedlog jer je rasprava još otvorena (1. pitanje) i odnosi se na transeuropsku digitalnu javnu uslugu (2. i 3. pitanje) (tj. odnosi se na protoke podataka među javnim organizacijama). U okviru te procjene interoperabilnosti trebalo bi razmotriti postojeća rješenja i načine na koje se ona mogu (ponovno) iskoristiti, čime bi se izbjeglo udvostručavanje napora i resursa.

Osim tih konkretnih primjera, i sljedeći slučajevi dobro ilustriraju kad bi procjena vjerojatno bila korisna, ako ne i obvezna:

- određivanje novih zadaća za tijela vlasti
- promjene u objavljivanju informacija
- promjene prava na pristup informacijama
- novi način pružanja javne usluge.

3 Kako provesti procjenu interoperabilnosti?

Nakon što ste s pomoću sheme odlučivanja iz poglavlja 2. utvrdili da je potrebna procjena interoperabilnosti, u ovom ćete poglavlju proći kroz postupak provedbe same procjene.

U poglavlju je jasno opisan svaki pojedini korak provedbe procjene interoperabilnosti u skladu s Aktom o interoperabilnoj Europi. Do kraja ovog poglavlja naučit ćete sljedeće:

- koji su glavni koraci procjene interoperabilnosti
- kako utvrditi i dokumentirati obvezujuće zahtjeve
- kako utvrditi učinke na prekograničnu interoperabilnost
- kako utvrditi relevantne dionike i savjetovati se s njima
- kako utvrditi primjenjiva rješenja za interoperabilnu Europu.

U Aktu o interoperabilnoj Europi jasno je navedeno da bi pristup provedbi procjena interoperabilnosti trebao biti **proporcionalan** i **prilagođen** njihovoj razini i opsegu. To znači da će različite metodologije i alati imati različite koristi u različitim kontekstima (vidjeti pododjeljak 3.4. ovog poglavlja). Cilj ovog poglavlja nije pružiti jedinstven pristup, već upoznati vas s raznim mogućnostima. Te se mogućnosti razlikuju ovisno o okolnostima koje su povezane s općim upravljanjem interoperabilnošću javne organizacije. Takvo upravljanje moglo bi, na primjer, uključivati nacionalne ili organizacijske procjene ili okvire za IT/interoperabilnost (vidjeti [poglavljie 5.](#)). Ako ne postoje posebne smjernice o pristupu za procjene interoperabilnosti u određenoj organizaciji, osoba koja vodi procjenu trebala bi odabrati pristup koji donosi najveću vrijednost i stvara najmanje opterećenje.

Postupak opisan u ovom poglavlju predstavlja sveobuhvatan **pristup „najbolje prakse”** procjenama interoperabilnosti, no svjesni smo da se organizacije razlikuju po veličini, strukturi, resursima i stupnju razvijenosti. Možete i trebali biste ga prilagoditi vašem konkretnom organizacijskom kontekstu i ograničenjima.

Važno je zadržati temeljna načela⁸ procjene, ali postupak biste trebali prilagoditi kako bi se njime moglo upravljati i kako bi bio svrhovit u vašim posebnim okolnostima. Tijekom čitanja smjernica razmislite kako se svaki korak može prilagoditi sposobnostima i zahtjevima vaše organizacije kako bi procjena bila korisna i provediva, neovisno o vašoj početnoj točki ili dostupnim resursima.

Prije detaljnijeg razmatranja svakog koraka postupka potrebno je razmotriti opće preporuke za provedbu procjene interoperabilnosti.

⁸ Procjene su osmišljene kako bi se postigla prekogranična interoperabilnost i istodobno uključili svi relevantni dionici, čime se stvaraju održive digitalne politike otporne na buduće promjene. Kako bi se postigli ti ciljevi potrebno je razumjeti razmjere utjecaja predviđenih zahtjeva i predložiti mjere za iskorištavanje prednosti i pokrivanje potencijalnih troškova (uvodna izjava 17.) te odabrati proporcionalan i diferencirani pristup u skladu s razinom i opsegom provedbe procjene (uvodna izjava 19.).

3.1. Opće preporuke

Opće preporuke za pronalaženje pravog pristupa:

Počnite rano. Najbolji rezultati postižu se kad se procjene provode u ranoj fazi izrade novih obvezujućih zahtjeva (npr. u okviru oblikovanja politika, zakonodavnih prijedloga ili izrade novih informatičkih rješenja), a najkasnije prije donošenja obvezujućih odluka.

Pripazite na svrishodnost. Ako je odluka koja sadržava zahtjeve precizna i jedinstvena (npr. provedba jednog projekta lokalnog tijela), procjena može biti pragmatičnija i stoga uža. Pokušajte jasno definirati opseg i ciljeve te im prilagoditi procjenu.

Iskoristite postojeće okvire. Procjena bi trebala biti usklađena s postojećim organizacijskim i administrativnim okvirima jer bi tako nadopunila postojeće administrativne radne procese. Po potrebi bi trebalo razmotriti i pravne okvire koji se odnose na digitalne politike. Ako je procjena povezana s prethodnom procjenom (na razini EU-a ili nacionalnoj razini), nadovežite novu procjenu na nju.

Savjetujte se s dionicima. Pri provedbi procjene interoperabilnosti trebalo bi provesti savjetovanje s izravno zahvaćenim primateljima usluga (uključujući građane ili njihove predstavnike). Osim toga, preporučuje se savjetovanje s provoditeljima i drugim akterima uključenima u pružanje usluge. Imajte na umu da u takvim procjenama mogu sudjelovati pojedinci koji nemaju iskustvo u upravljanju informacijama ili IT-u.

3.2. Priprema

U ovoj se fazi postavljaju temelji postupka, definira opseg, sastavlja pravi tim i izrađuje jasan plan postupanja. Ako uložite više vremena u ovu početnu fazu, olakšat ćete daljnje faze procjene, izbjeći moguće zamke i biti sigurni da će konačni rezultati biti relevantni i provedivi.

3.2.1. Utvrđivanje postupaka koji dovode do pokretanja procjene interoperabilnosti

Umjesto *ad hoc* provjera potrebe za procjenom interoperabilnosti pokušajte utvrditi postupke u kojima je obično potrebna procjena, npr. zakonodavni ciklus, postupci provedbe ili postupci nabave. Kad sastavite popis takvih postupaka, pokušajte ih dodatno suziti i izolirati moguću ulaznu točku / točku intervencije. Na primjer, ako u zakonodavnom ciklusu postoji obveza provedbe procjene učinka, razmotrite može li se procjena interoperabilnosti uključiti u taj postupak i u kojoj fazi.

3.2.1. Utvrđivanje potrebe za procjenom interoperabilnosti

Postupak odlučivanja za taj korak detaljno je opisan u [poglavlju 2](#). Konkretno, shema odlučivanja u tom poglavlju predstavlja strukturirani pristup ocjenjivanju potrebe za procjenom interoperabilnosti u

konkretnom slučaju. Naknadne korake navedene u ovom poglavlju trebali biste poduzeti samo ako preliminarna evaluacija iz poglavlja 2. pokaže da je procjena potrebna. Međutim, čak i ako niste zakonski obvezni provesti procjenu, možete je provesti dobrovoljno.

3.2.2. Utvrđivanje opsega i ciljeva procjene

Utvrđeni opseg i ciljevi procjene interoperabilnosti oblikuju ostatak postupka. Opseg određuje granice predmeta procjene (uključujući slučajeve razmjene podataka, sustave, postupke ili usluge koji se ispituju i razmjere ispitivanja). Ciljevima pojašnjavate što namjeravate postići procjenom (npr. utvrđivanje konkretnih nedostataka u interoperabilnosti ili ocjenjivanje usklađenosti s određenim normama).

Treba imati na umu da bi opseg i ciljevi trebali biti prilagođeni specifičnom kontekstu vašeg projekta i organizacije. Razmotrite prirodu i složenost projekta koji se procjenjuje, kao i organizacijsku strukturu i dostupne resurse. Za opsežnu prekograničnu inicijativu može biti potrebna sveobuhvatna procjena. Za manji, lokalizirani projekt korisniji je uži pristup.

Pri definiranju opsega i ciljeva razmislite o sposobnosti vaše organizacije da provede procjenu. To ne uključuje samo financijska sredstva, već i vrijeme, stručno znanje i pristup potrebnim informacijama. Cilj je postići ravnotežu između temeljitosti i praktičnosti te tako osigurati da je procjena korisna i izvediva s obzirom na vaša ograničenja. Uzimajući u obzir sve navedeno i činjenicu da se procjena uvijek mora odnositi na transeuropsku digitalnu javnu uslugu, opseg i ciljevi mogu se znatno razlikovati ne samo među državama članicama i subjektima Unije, već i unutar vaše države članice i vaše organizacije.

3.2.3. Sastavljanje multidisciplinarnog tima za procjenu

Sastavljanje odgovarajućeg tima ključno je za provedbu učinkovite procjene interoperabilnosti. Idealni tim čini raznolika skupina stručnjaka, no prepoznajemo da vještine i resursi dostupni organizacijama mogu biti ograničeni. Ključno je nastojati postići najbolju moguću kombinaciju kompetencija s obzirom na vaša ograničenja.

U idealnom scenariju članovi vašeg tima za procjenu zajedno imaju više različitih vještina i perspektiva. Razmotrite uključivanje članova tima koji raspolažu stručnim znanjem u područjima kao što su:

- pravni i regulatorni aspekti razmjene podataka (interoperabilnost)
- analiza poslovnih procesa
- upravljanje podacima, uključujući semantičko stručno znanje i upravljanje
- informatička arhitektura i integracija sustava
- posebno znanje o području relevantnom za obvezujuće zahtjeve koji se procjenjuju i usluge na koje se odnose.

Imajte na umu da jedna osoba može biti stručna za više područja. Ako raspolazete ograničenim resursima, prednost dajte vještinama koje su najvažnije za vaš konkretni kontekst procjene. Osim toga, možete privremeno angažirati vanjske stručnjake ili konzultante kako biste nadoknadili bitne nedostatke u stručnom znanju tima.

Veličina tima trebala bi biti razmjerna opsegu procjene. Za procjenu ograničenog opsega može biti dovoljan i mali fokusirani tim. Za veći i složeniji projekt može biti potreban brojniji tim.

3.2.4. Utvrđivanje relevantnih dionika

Započnite s utvrđivanjem dionika za koje bi obvezujući zahtjevi mogli biti relevantni, npr. tako da razmotrite na koga bi to moglo utjecati:

- u fazi provedbe, npr. tko je uključen u koji dio postupka
- pri pružanju usluga, npr. koje su organizacije nužno uključene u uspješno ostvarenje rezultata
- pri samom ostvarenju rezultata, npr. tko mora komunicirati s kim
- u fazi upravljanja, npr. tko je uključen kako bi se osigurala dosljednost.

To mogu biti javni ili privatni dionici (poduzeća), građani ili subjekti Unije. S tim dionicima treba se savjetovati u kasnijoj fazi postupka. Ako se takvi dionici rano utvrde, mogli bi čak doprinijeti provedbi sljedećeg koraka (npr. pri utvrđivanju obvezujućih zahtjeva). Nije potrebno utvrditi svakog pojedinačnog dionika, nego kategorije (npr. svi građani ili samo određena skupina, sva poduzeća ili samo određeni sektori).

3.3. Početna analiza

Sljedeća faza odnosi se na ispitivanje postojeće dokumentacije, politika i usluga kako bi utvrdili i razumjeli najvažnije elemente na kojima će se temeljiti vaša procjena.

Ova faza ima tri svrhe:

1. prikupiti i pregledati relevantnu dokumentaciju i politike u kojima su opisani zahtjevi koji utječu na interoperabilnost
2. utvrditi i jasno dokumentirati obvezujuće zahtjeve koji su ključni za procjenu
3. mapirati transeuropske digitalne javne usluge na koje ti zahtjevi utječu.

Dok prolazite kroz sljedeća tri pododjeljka, imajte na umu da dubina i širina vaše analize trebaju biti proporcionalne opsegu procjene definiranom u fazi pripreme. Nastojite stvoriti dobru bazu znanja na kojem će se temeljiti ostatak postupka procjene.

3.3.1. Pregled dokumentacije i politika u kojima su opisani zahtjevi

Glavna je svrha ove faze prikupljanje i analiza svih dokumenata koji su relevantni za razumijevanje novih ili izmijenjenih zahtjeva (neovisno o tome jesu li izričito navedeni ili samo implicirani). Na tome će se temeljiti sljedeći korak utvrđivanja obvezujućih zahtjeva ključnih za procjenu.

Valja istaknuti da se priroda i opseg dostupne dokumentacije mogu znatno razlikovati ovisno o trenutnoj fazi projekta ili inicijative koja se procjenjuje (bilo da je riječ o fazi pripreme zakonodavstva, fazi koncepta i osmišljavanja ili nekoj kasnijoj fazi).

Ovisno o trenutnoj fazi postupka koji vodi do stvaranja digitalne javne usluge, u nastavku su navedeni mogući koraci koje treba poduzeti.

1. Utvrdite i prikupite sve relevantne dokumente. To nisu samo pravni akti u kojima se utvrđuje zahtjev, već i sekundarni izvori kao što su tehnička dokumentacija ili komunikacija o dokumentu koji sadržava zahtjeve. Obuhvatite veći broj izvora kako ne biste propustili bitne informacije, npr. dokumente osim obvezujućeg dokumenta u kojem su opisani zahtjevi i razmotrite kontekst u kojem su zahtjevi utvrđeni ili u kojem će se provoditi. To mogu biti druge, postojeće obveze koje se odnose na razmjenu podataka i koje trenutno nisu regulirane.
2. Kategorizirajte dokumente na temelju njihove vrste i važnosti za interoperabilnost.
3. Napravite početni pregled kako biste razumjeli opseg i sadržaj svakog dokumenta.

4. Izradite sažetak ili popis glavnih dokumenata i njihove važnosti za zahtjeve u pogledu interoperabilnosti.
5. Utvrdite sve nedostatke u dokumentaciji koje će možda biti potrebno otkloniti.

Ostala razmatranja:

- uzmite u obzir unutarnje i vanjske izvore dokumentacije
- obratite pozornost na verziju i pobrinite se da imate najnovije informacije
- potražite upućivanja na norme ili druge vanjske zahtjeve koji mogu utjecati na interoperabilnost
- zabilježite sve nejasnoće ili nedosljednosti u dokumentaciji da biste ih mogli detaljnije istražiti.

Zapamtite, cilj u ovoj fazi postupka nije dubinska analiza zahtjeva, već stvaranje smislenog pregleda dokumentacije. To će biti osnova za detaljniju analizu u sljedećim koracima.

3.3.2. Utvrđivanje relevantnih obvezujućih zahtjeva

U ovom koraku trebate **utvrditi i dokumentirati obvezujuće zahtjeve** koje planirate procijeniti (pogledajte [poglavlje 2.](#) za više informacija o tome što je „obvezujući zahtjev”). Imajte na umu da se za više obvezujućih zahtjeva može provesti i samo jedna procjena interoperabilnosti (obično kada se svi utvrđuju u istom postupku odlučivanja).

Morat ćete dokumentirati zahtjeve jer će vam pomoći u ispitivanju njihovih učinaka, što je cilj procjene interoperabilnosti. Imajte na umu da to nije uvijek jednostavno. Neki zahtjevi možda nisu očiti i izričiti već ih je moguće utvrditi tek nakon temeljite i stručne analize.

Pregledajte dokumente koje ste već pronašli i zabilježite sljedeće obvezujuće zahtjeve:

- zahtjevi koji se odnose se na digitalnu javnu uslugu:
 - o imaju digitalnu dimenziju, tj. njihovi su temeljni postupci digitalizirani ili automatizirani; odnose se na podatke; uključuju izradu ili upotrebu digitalnih rješenja; propisuju digitalni kanal za pružanje usluga; ili se pružaju putem mrežnih i informacijskih sustava
 - o sadržavaju interakciju među javnim organizacijama, tj. subjekti Unije ili tijela javnog sektora pružaju usluge jedni drugima ili fizičkim ili pravnim osobama u Uniji
- zahtjevi koji imaju transeuropsku dimenziju:
 - o zahtijevaju interakciju preko granica država članica, među subjektima Unije ili između subjekata Unije i tijela javnog sektora.

Budite temeljiti u analizi. Naime, ako u postupku procjene ne primijetite neki obvezujući zahtjev, to bi moglo provoditeljima moglo izazvati probleme u prekograničnoj interoperabilnosti⁹.

Nakon što utvrdite zahtjeve, možete odabrati metodu koja vam najbolje odgovara za dokumentiranje tih zahtjeva¹⁰. Općenito, izbjegavajte upotrebu pasiva pri dokumentiranju zahtjeva jer to često dovodi do toga da akteri (tj. uključeni dionici) nisu jasno navedeni. Pobrinite se da izvadak sadržava informacije koje su potrebne kako bi se smatrao obvezujućim zahtjevom jer ste u svojoj procjeni možda koristili informacije prikupljene iz konteksta obvezujućeg dokumenta (a ne samog dokumenta).

⁹Na primjer, u jednom slučaju u prošlosti u kojem nisu utvrđeni svi zahtjevi u pogledu interoperabilnosti došlo je do preispitivanja pristupa politici za elektroničko izdavanje računa: [Izvešće o učincima Direktive 2014/55/EU na unutarnje tržište i na primjenu elektroničkog izdavanja računa u javnoj nabavi – Europska komisija \(europa.eu\)](#).

¹⁰Portal otvorenih podataka EU-a ima detaljan [Vodič za vizualizaciju podataka](#) u kojem su navedene različite tehnike od grafikona do dijagrama i stvaranja priča na temelju podataka.

Ovisno o fazi projekta u kojoj su zahtjevi utvrđeni, korisne su različite metode za utvrđivanje i dokumentiranje zahtjeva (npr. razmatranje korisničkih priča ili primjera upotrebe na početku zakonodavnog ciklusa). Slijedom toga, pri dokumentiranju utvrđenih zahtjeva uzmite u obzir očekivanu publiku za procjenu interoperabilnosti. Iako se procjena mora objaviti na službenim internetskim stranicama, odnosno mora biti javno dostupna, najvjerojatnije će se na njoj temeljiti i naknadni postupci u životnom ciklusu digitalne javne usluge. Slijedom toga, razmotrite hoćete li izvješće o procjeni podijeliti s drugima u postojećem obliku ili ćete sastaviti drugi dokument za, primjerice, savjetovanja s dionicima, nabavu ili provedbu. U skladu s time prilagodite svoje metode. Dokumentacija koju pripremate ovisit će i o vrsti obvezujućih zahtjeva koje opisujete (npr. poslovni, funkcionalni i nefunkcionalni zahtjevi ili tehnički zahtjevi).

Kao što je ranije navedeno, vaši zahtjevi općenito će biti dio šireg postupka, a regulirat će samo neke njegove dijelove. Slijedom toga, trebate sagledati cjelokupni širi postupak i prilagoditi svoju dokumentaciju njegovim specifičnostima. U tu svrhu možete:

1. prikazati zahtjeve u obliku dijagrama postupka
2. navesti zahtjeve u obliku koji se može ponovno koristiti (npr. za poziv na podnošenje ponuda)¹¹.

3.3.3. Mapiranje transeuropskih digitalnih javnih usluga na koje zahtjevi utječu

Kako biste procijenili gdje će i kako utvrđeni obvezujući zahtjevi utjecati na transeuropsku digitalnu javnu uslugu, usredotočite se na vizualizaciju same usluge, uključujući njezinu transeuropsku dimenziju (npr. vezu preko granica država članica, među subjektima Unije ili između subjekata Unije i tijela javnog sektora putem njihovih mrežnih i informacijskih sustava). Svrha je utvrditi i vizualizirati prekogranične razmjene podataka i interakcije potrebne za učinkovito pružanje javne usluge. Na taj način možete pripremiti teren za procjenu učinaka zahtjeva na prekograničnu interoperabilnost, tj. upravo na prethodno utvrđene razmjene podataka i interakcije.

Tom zadatku možete pristupiti na niz načina, a u sljedećem odjeljku navodi se jedan od mogućih načina razumijevanja same usluge i prekograničnih interakcija koje zatim dovode do razmatranja o interoperabilnosti:

Prvo, vizualizirajte samu uslugu uzimajući u obzir sljedeće:

- Koji je ukupni cilj povezane odluke (relevantni kontekst i orijentacijska točka)?
- Tko je uključen (akteri kao što su poduzeća, građani itd.)?
- Što se događa (npr. provjera podataka, davanje dokaza)?
- Kad se to događa (vremenska ovisnost, ovisnost o postupku)?
- Gdje se to događa (jedinica za poslovnu podršku, baze podataka, specifična (fizička) lokacija)?
- Zašto se to događa (pravna osnova, uključujući moguću supsidijarnost)?

To možete vizualizirati na različite načine (npr. kao korisničko putovanje, shema odlučivanja ili dijagram postupka). Osim toga, možete mapirati zahtjeve u alatu za vizualizaciju arhitekture usluga (npr. s pomoću [referentne arhitekture europske interoperabilnosti \(EIRA\)](#)).

¹¹ Ako je procjena interoperabilnosti povezana s nabavom sustava IKT-a, tehničke specifikacije u dokumentaciji o nabavi trebale bi ispunjavati zahtjeve utvrđene u [tehničkim specifikacijama IKT-a na koje je moguće upućivati u javnoj nabavi](#), koje se može smatrati interoperabilnim rješenjima.

Kad je riječ o transeuropskoj dimenziji digitalne javne usluge (npr. prekogranična veza potrebna među javnim organizacijama za pružanje predmetne usluge), provedite korake u nastavku kako biste utvrđene zahtjeve povezali s uslugom.

1. Utvrdite potrebne razmjene podataka:

- pokušajte (na temelju opisa usluge i obvezujućih zahtjeva) mapirati posebne slučajeve u kojima je podatke potrebno razmjenjivati ili dijeliti sa službama u drugim državama članicama ili sa subjektima Unije
- navedite potrebe za informacijama koje bi bile ispunjene razmjenom podataka u svakom pojedinom slučaju (npr. identifikacija fizičke osobe, informacije o sigurnosti proizvoda ili administrativni podaci organizacija).

2. Utvrdite partnerske usluge:

- za svaku razmjenu podataka utvrditi relevantne javne usluge u drugim državama članicama ili subjektima Unije s kojima usluga treba biti u interakciji
- zabilježite nadležna tijela ili institucije za te partnerske usluge.

3. Okarakterizirajte interakcije:

- opišite narav svake interakcije (npr. dohvaćanje, dostava i provjera podataka)
- utvrdite vrstu podataka koji su dio interakcije i razmotriti definiranje skupina podataka kako bi se postigla razina granularnosti potrebna za ponovnu upotrebu postojećih podataka
- utvrdite smjer protoka podataka (jednosmjerni ili dvosmjerni)
- zabilježite sve posebne zahtjeve za te interakcije (npr. u stvarnom vremenu naspram serije i učestalost).

Zatim možete mapirati i veze.

4. Izradite vizualni prikaz tih interakcija:

Takve vizualizacije, npr. dijagram arhitekture, isto su izrazito korisne u daljnjem postupku procjene. U prvom koraku možete upotrebljavati dijagrame toka, korisnička putovanja ili druge metode vizualizacije.

Nakon mapiranja tih veza važno je razmotriti i što bi konkretno značila provedba obvezujućeg zahtjeva. Stoga biste trebali obratiti pozornost i na sljedeće točke.

5. Utvrdite ovisnosti:

- zabilježite sve ovisnosti o posebnim sustavima, standardima ili protokolima potrebnima za te interakcije (npr. ako se dio podataka čuva u baznim registrima, razmotrite ovisnosti o relevantnom baznom registru radi ponovne upotrebe takvih podataka)
- istaknite sva postojeća rješenja za interoperabilnost koja se već upotrebljavaju ili su planirana.

6. Razmotrite skalabilnost:

- procijeniti potencijal za ponovnu upotrebu usluge s posebnim zahtjevima – može li se ponovno upotrijebiti za druge potrebe?
- razmotrite moguće promjene zahtjeva za razmjenu podataka tijekom vremena (npr. može se promijeniti vrsta ili količina podataka ili učestalost interakcije).

Rezultate možete prikazati u obliku karte ili dijagrama koji pokazuje kako vaša javna usluga komunicira s drugim uslugama preko granica. To bi moglo uključivati sljedeće:

- vizualni prikaz veza usluge (može sadržavati pojedinosti o vrstama razmijenjenih podataka i prirodi svake interakcije)
- popis partnerskih usluga i nadležnih tijela
- uočene ovisnosti i zahtjevi u pogledu interoperabilnosti.

Ti prikazi mogli bi se koristiti kao referenca u postupku procjene i pomoći u utvrđivanju mogućih problema ili zahtjeva u pogledu interoperabilnosti. Na primjer, možete ih koristiti za savjetovanje s dionicima i zajedno pronaći nedosljednosti (logičke, pravne ili u pogledu formatiranja/dokumentacije), neriješena pitanja ili udvostručavanja. Pokazat će i ovisnosti o drugim uslugama, organizacijama ili postupcima na koje bi odluka o predmetnom obvezujućem zahtjevu mogla utjecati.

3.3.4. Uključivanje dionika

Popis dionika izrađen u fazi pripreme trebalo bi razraditi u ovoj fazi procjene. Savjetovanja se mogu provoditi u razne svrhe: mogu vam pomoći da poboljšate dokumentaciju o zahtjevima i predmetnim uslugama (kako je prethodno navedeno), da dionicima bolje objasnite o čemu je riječ i da procijenite mogućnosti za bolju prekograničnu interoperabilnost u budućnosti.

S obzirom na to da su u fokusu transeuropske digitalne javne usluge i njihova prekogranična interoperabilnost, za procjenu su posebno relevantne dvije skupine dionika.

Korisnici digitalnih javnih usluga: primatelji usluga (fizičke ili pravne osobe) koji se oslanjaju na prekograničnu interakciju digitalnih javnih usluga da bi ih mogli učinkovito koristiti.

Za provedbu procjene interoperabilnosti potrebno je savjetovati se s tim primateljima usluga (među ostalim građanima ili njihovim predstavnicima) radi procjene mogućih učinaka. Tako se mogu dobiti vrijedne povratne informacije o proporcionalnosti obvezujućeg zahtjeva u odnosu na izvorni cilj njegova uvođenja (tj. je li taj zahtjev proporcionalan očekivanoj koristi od njegova uvođenja). Osim toga, može se procijeniti i učinkovitost zahtjeva (tj. hoće li obvezujući zahtjev pomoći u postizanju predviđenog cilja). Na temelju toga zahtjevi se mogu prilagoditi prije donošenja obvezujuće odluke. Međutim, imajte na umu da u takvim procjenama mogu sudjelovati pojedinci koji nemaju iskustvo u upravljanju informacijama ili IT-u, stoga u skladu s tim prilagodite svoju komunikaciju.

Javne organizacije u drugim državama članicama ili na razini EU-a su subjekti Unije ili tijela javnog sektora koji reguliraju, pružaju, upravljaju ili provode transeuropske digitalne javne usluge.

Riječ je o dionicima iz cijelog životnog ciklusa usluge (npr. službenici za politiku, provoditelji informatičkih rješenja i druge uključene skupine korisnika unutar javne organizacije, kao što su pružatelji usluga). Ako niste sigurni kako se savjetovati s tim dionicima, pročitajte poglavlje 7. [Paketa instrumenata Europske komisije za bolju regulativu](#). Imajte na umu da je za postizanje interoperabilnosti možda potrebno temeljito proučiti specifična područja politike. Stoga je moguće provesti savjetovanje i sa stručnjacima u tim područjima.

Imajte na umu i da zahtjev iz članka 3. Akta o interoperabilnoj Europi za provođenje savjetovanja ne znači da se ta savjetovanja moraju provoditi uz savjetovanja koja su dio drugih postupaka. Integracija s

postojećim postupcima moguća je i preporuča se kako bi se iskoristile moguće sinergije (vidjeti [poglavlje 5.](#)).

Dionici mogu biti uključeni u postupak i nakon početne faze, stoga od njih možete zatražiti i da potvrde ishod sljedećeg koraka (procjene).

3.4. Procjena prekogranične interoperabilnosti

Nakon što smo utvrdili osnovu za vašu procjenu, prelazimo na srž postupka procjene interoperabilnosti. Ta faza uključuje evaluaciju učinaka obvezujućih zahtjeva na prekograničnu interoperabilnost iz više perspektiva u skladu s EIF-om.

U sljedećim pododjeljcima istražiti ćemo kako analizirati učinke na prekograničnu interoperabilnost, uzimajući u obzir pravne, organizacijske, semantičke i tehničke aspekte, te navesti primjere najbolje prakse za pristupanje zadaće.

3.4.1. Analiza učinaka na prekograničnu interoperabilnost

U Aktu o interoperabilnoj Europi nije propisana jedna obvezna metoda, ali je navedeno da je EIF instrument potpore (članak 3. stavak 2. Akta o interoperabilnoj Europi).

Kao što je ranije objašnjeno, treba imati na umu da **procjena ne mora pokazati put prema potpunoj interoperabilnosti, ali bi trebala pomoći u otkrivanju načina za postizanje veće interoperabilnosti**. Ako je vaša javna organizacija već odlučila koristiti jednu metodu procjene, slijedite ovu odluku (vidjeti [poglavlje 5.](#)).

Upotreba EIF-a kao glavne polazišne točke za procjenu znači razmatranje mjere u kojoj predloženi zahtjevi omogućuju ili sprečavaju interoperabilnost. To bi moglo i pokazati jesu li potrebni dodatni zahtjevi. U uvodnoj izjavi 21. navedeno je da bi se u okviru procjene interoperabilnosti trebali ocijeniti učinci predviđenih obvezujućih zahtjeva s obzirom na izvor, prirodu, posebnost i razmjere tih učinaka. Kako bi obratili pozornost na to, možete upotrijebiti četiri dimenzije EIF-a kao početnu točku.

3.4.1.1. Procjena pravnih

aspekata

Cilj je procijeniti u kojoj mjeri obvezujući zahtjevi omogućuju javnim organizacijama koje djeluju u različitim pravnim okvirima, s različitim politikama i strategijama da surađuju u pružanju transeuropskih digitalnih javnih usluga. U procjeni bi se trebali uzeti u obzir čimbenici kao što su usklađenost zahtjeva s postojećim zakonima i propisima; potencijal za sukobe ili nedosljednosti s drugim pravnim okvirima, uključujući digitalne politike EU-a; te izvedivost provedbe i izvršenja.

3.4.1.2. Procjena organizacijskih aspekata

Cilj je procijeniti u kojoj mjeri obvezujući zahtjevi pomažu ili ne pomažu javnim organizacijama u usklađivanju njihovih poslovnih procesa, odgovornosti i očekivanja kako bi se postiglo visokokvalitetno i neometano pružanje transeuropskih digitalnih javnih usluga. U kojoj mjeri obvezujući zahtjevi stvaraju prilike ili rizike za organizacije i njihov način rada? Na primjer, stvaraju li nove zadaće koje treba uključiti u postupke ili raspodjeljuju odgovornosti?

3.4.1.3. Procjena semantičkih

aspekata

Cilj je procijeniti u kojoj mjeri obvezujući zahtjevi jamče očuvanje i razumijevanje točnog formata i značenja razmijenjenih podataka i informacija u svim fazama razmjene potrebnim za pružanje predmetnih transeuropskih digitalnih javnih usluga. U kojoj mjeri obvezujući zahtjevi stvaraju prilike ili rizike za učinkovitu prekograničnu razmjenu podataka? Potiču li, primjerice, upotrebu kontroliranih rječnika ili se upotrebljavaju novi koncepti?

3.4.1.4. Procjena tehničkih aspekata

Cilj je procijeniti u kojoj mjeri obvezujući zahtjevi pomažu različitim stranama da se sigurno i pravilno povežu kako bi mogle pružati transeuropske digitalne javne usluge.

U trenutku izrade ove verzije smjernica ne postoji nijedan resurs koji bi obuhvatio sve te aspekte. Trenutačno se na portalu interoperabilne Europe nalazi prva verzija s pomoću koje može izvijestiti o svojim rezultatima u formatu propisanom u prilogu uredbi.

U ovom trenutku možemo ponuditi sljedeći primjer u kojem su navedena početna pitanja koja biste trebali postaviti kako bi omogućili prekograničnu interoperabilnost, a time i prve točke intervencije kako biste utvrdili moguće učinke obvezujućih zahtjeva na prekograničnu interoperabilnost.

Primjer: građani s invaliditetom i dalje se suočavaju s problemima pri upotrebi nacionalne iskaznice za osobe s invaliditetom u drugim državama članicama EU-a. Jasno je da se ti problemi moraju riješiti. U idealnom slučaju nacionalne iskaznice za osobe s invaliditetom trebale bi postati digitalne, ali to otvara ozbiljna pitanja u pogledu interoperabilnosti. U nastavku navodimo primjere tih pitanja.

- Pravni aspekt:
 - Kako postići da je bilo koji dokaz o invaliditetu (npr. digitalna iskaznica) koji je izdalo nadležno tijelo u jednoj državi članici pravno valjan i u drugoj državi članici?
 - Kako provjeriti je li sadržaj digitalnog dokaza o invaliditetu dovoljan za dokazivanje usklađenosti s postupovnim zahtjevima u drugoj državi članici?
 - Može li se sadržaj prekograničnog dokaza o invaliditetu razmjenjivati preko granica u skladu s Općom uredbom o zaštiti podataka?
- Organizacijski aspekt:
 - Koja javna organizacija ima pravo izdati dokaz o invaliditetu u prekograničnom kontekstu (npr. za osobu koja živi i radi u drugoj državi članici)?
 - Kako javne organizacije traže dokaz o invaliditetu u prekograničnom kontekstu?
- Semantički aspekt:
 - Kako se može osigurati da je cjelokupni sadržaj tog dokaza o invaliditetu razumljiv?
 - Kako se može postići da ima isto značenje za sve sudionike?
- Tehnički aspekt:
 - Izdaje li se dokaz o invaliditetu u formatu koji može obraditi bilo koja javna organizacija koja je dokaz zatražila?

- Postoji li tehnički sustav za prekograničnu razmjenu dokaza o invaliditetu koji je interoperabilan za sve strane koje sudjeluju u razmjeni?

3.4.1.5. Najbolje prakse za utvrđivanje učinaka na prekograničnu interoperabilnost

U nastavku predstavljamo nekoliko različitih pristupa koji se temelje na EIF-u i koji se mogu koristiti kao instrumenti potpore pri provedbi procjene prekogranične interoperabilnosti. Svi ti pristupi u skladu su s pravnim zahtjevom da se procjena provede na „odgovarajući način”.

3.4.1.5.1. Prva najbolja praksa: obvezujući zahtjevi u politikama (digitalne provjere)

Obvezujuće zahtjeve u pravnim tekstovima obično nisu izradili multidisciplinarni timovi, stoga u njima možda nedostaju neki aspekti digitalne provedbe. U takvim slučajevima procjena je zapravo postupak otkrivanja u kojem sudionici saznaju da politika sadržava obvezujuće zahtjeve i postaju svjesni naknadnih posljedica za provedbu koje možda prije nisu razmatrali. Nadalje, politike se mogu provoditi na različite načine i često čak nisu preskriptivne u pogledu načina provedbe. To znači da se pri procjenama interoperabilnosti politika javljaju dva dodatna problema:

- osobe koje su izradile zahtjeve možda nisu raspolagale znanjem o digitalnoj provedbi
- na brojna pitanja o digitalnoj provedbi možda i dalje nije odgovoreno jer je postupak još uvijek na samom početku.

Kako bi riješile taj problem, Komisija i nekoliko država članica posljednjih godina pretočile su EIF u praktične kontrolne popise koje oblikovatelji politika mogu lakše razumjeti i na njih odgovoriti¹². Ti upitnici mogu poslužiti kao početna točka za oblikovatelje politika koji žele otkriti načine na koje određena politika može poboljšati prekograničnu interoperabilnost ili rizike koji stvaraju nove izazove za prekogranični protok podataka. Osim toga, mogu ih uputiti na daljnje korake pri dubljem razmatranju otvorenih pitanja (npr. uključivanjem stručnjaka iz drugih stručnih područja).

3.4.1.5.2. Druga najbolja praksa: referentni specijalizirani okvir za interoperabilnost

Rad na jednoj procjeni može biti lakši ako je opće upravljanje interoperabilnošću organizacije već usklađeno s EIF-om. U tom slučaju nije potrebno uzeti EIF kao početnu točku za provedbu procjene. Primjena specijaliziranih okvira za interoperabilnost (npr. nacionalnog ili sektorskog okvira za interoperabilnost) pri provedbi procjene omogućuje stvaranje veće vrijednosti i postupak bi mogao biti jednostavniji. U nastavku su navedeni primjeri postupaka upravljanja interoperabilnošću koji su usklađeni s EIF-om i koje biste mogli prepoznati iz vlastitog iskustva.

- Neke države članice „prenijele” su EIF u **nacionalno pravo o interoperabilnosti** i dodale zahtjeve koji su specifični za kontekst njihove države članice¹³. U takvim slučajevima procjenom se može ispitati kako bi se obvezujući zahtjevi uklopili u tu strukturu.
- Neke države članice uvele su **nacionalne referentne arhitekture interoperabilnosti** koje su usklađene s EIF-om (neke od njih temelje se na EIRA-i)¹⁴. U procjeni bi se moglo ispitati kako se zahtjevi uklapaju u takve nacionalne arhitekture.

¹² Primjeri uključuju prakse u Komisiji – [Instrument br. 28 u Paketu instrumenata Europske komisije za bolju regulativu](#); Danskoj – [Zakonodavstvo prilagođeno digitalnim tehnologijama \(digst.dk\)](#); i Njemačkoj – [Digitalcheck: poboljšanje beta verzije korak po korak | DigitalService \(bund.de\)](#).

¹³ Primjeri su navedeni u [Opservatoriju nacionalnih okvira za interoperabilnost \(NIFO\)](#).

¹⁴ Primjeri uključuju [Poljsku](#) i [Maltu](#).

- Neke države članice uvele su **okvire za upravljanje podacima** koji su izrađeni na temelju preporuka iz EIF-a. Procjena se može temeljiti na takvim praksama.
- Neke međunarodne organizacije, kao što je Svjetska banka, koristile su EIF kao vodeće načelo za svoje inicijative, kao što je inicijativa [ID4D \(Identifikacija za razvoj\)](#) koja pomaže stručnjacima u osmišljavanju i provedbi sustava identifikacije (ID) koji su uključivi i pouzdani.

Primjeri pitanja povezanih s usklađivanjem s nacionalnim ili specijaliziranim okvirom:

- Kako se zahtjevi uklapaju u upravljanje interoperabilnošću u mojoj organizaciji?
- Kako se zahtjevi uklapaju u arhitektonski ustroj?
- Jesmo li dokumentirali zahvaćene tokove podataka, u skladu sa zahtjevima našeg nacionalnog sustava za interoperabilnost?

3.4.1.5.3. Treća najbolja praksa: alati koji se mogu ponovno upotrebljavati

Ta je početna točka relevantna za sve organizacije koje nemaju namjensku metodu za procjene (interoperabilnosti) ili imaju namjensku metodu, ali nije usklađena s EIF-om. To je ujedno dobar pristup za konkretniju procjenu obvezujućih zahtjeva (npr. za provjeru usklađenosti s normom).

Izrađeno je nekoliko rješenja za potporu procjeni na temelju EIF-a koja se koristi u različite svrhe. Sva ta rješenja morat će se prilagoditi kako bi u budućnosti u potpunosti podržavala procjene interoperabilnosti, ali već sad mogu pružiti neke korisne smjernice. Ako procjena pokaže visoku ocjenu, učinak na prekograničnu interoperabilnost trebao bi biti pozitivan; niska razina usklađenosti trebala bi dovesti do niske ocjene. U nastavku su navedeni primjeri takvih alata.

- Za procjene koje se odnose na promjenu postojeće digitalne javne usluge: u [alati za procjenu razvijenosti u pogledu interoperabilnosti](#) (IMAPS, SIQAT i GIQAT). Riječ je o alatima za samoprocjenu koji se upotrebljavaju za ocjenjivanje razvijenosti digitalnih javnih usluga u pogledu interoperabilnosti na svim razinama vlasti. Slijedom toga, dobra su polazišna točka, ali ih je potrebno prilagoditi jer se procjene interoperabilnosti odnose na obvezujuće zahtjeve, a ne na konkretne digitalne javne usluge. Pri odabiru takvog rješenja trebalo bi dostaviti internetske upitnike za ocjenjivanje razvijenosti u pogledu interoperabilnosti zajedno s preporukama za izvješće.
- Za procjene koje se odnose na normu ili specifikaciju: [CAMSS](#) je alat za samoprocjenu koji se koristi za evaluaciju odabrane norme i/ili specifikacije u pogledu potpore interoperabilnosti. Za izvješće bi trebalo dostaviti internetski upitnik za ocjenjivanje interoperabilnosti.

3.5. Utvrđivanje rješenja

U Aktu o interoperabilnoj Europi važnost i vrijednost ponovne upotrebe postojećih interoperabilnih rješenja (npr. standardiziranih modula ili temeljnih rješenja) za promicanje interoperabilnosti, usklađivanja i učinkovite upotrebe javnih resursa istaknuto je kao ključno načelo. Taj pristup poboljšava prekograničnu interoperabilnost, ali i doprinosi troškovnoj učinkovitosti i dosljednosti javnih usluga u EU-u.

U Aktu o interoperabilnoj Europi navedeno je da u postupku procjene interoperabilnosti organizacije moraju ocijeniti primjenjivost, a time i mogućnost ponovne upotrebe postojećih rješenja, posebno onih koja su određena kao „rješenja za interoperabilnu Europu”. Riječ je o rješenjima za interoperabilnost (npr. norme, moduli i temeljni rječnici) koja je Odbor za interoperabilnu Europu provjerio i preporučio jer mogu poboljšati ili uvesti (prekograničnu) interoperabilnost tamo gdje je potrebna.

U ovoj fazi želite postići sljedeće glavne ciljeve:

1. utvrditi relevantna rješenja za interoperabilnu Europu koja bi mogla zadovoljiti potrebe za interoperabilnošću utvrđene u vašoj procjeni
2. ocijeniti kako biste ta rješenja mogli integrirati u svoju uslugu radi poboljšanja interoperabilnosti
3. razmotriti druga rješenja koja se mogu ponovno koristiti, bilo na razini EU-a ili na nacionalnoj razini, koja bi mogla biti odgovarajuća.

Ponovna upotreba postojećih rješenja može ubrzati razvoj interoperabilnih usluga, smanjiti udvostručavanje napora i osigurati usklađenost s utvrđenim normama i praksama u cijelom EU-u.

U sljedećim pododjeljcima istražiti ćemo kako učinkovito utvrditi, ocijeniti i potencijalno prilagoditi ta rješenja u kontekstu vaše konkretne usluge i zahtjeva u pogledu interoperabilnosti.

3.5.1. Istraživanje i ocjena relevantnih rješenja za interoperabilnu Europu

Kao što smo već ukratko naveli, **rješenja za interoperabilnost u Europi** mogu biti sva rješenja koja se mogu ponovno koristiti i koja se odnosi na pravne, organizacijske, semantičke ili tehničke zahtjeve za omogućivanje prekogranične interoperabilnosti. To mogu biti, primjerice, konceptualni okviri, smjernice, referentne arhitekture, tehničke specifikacije, norme, usluge i aplikacije te dokumentirane tehničke komponente, poput izvornog koda. **Rješenja za interoperabilnu Europu** su interoperabilna rješenja koja je preporučio Odbor za interoperabilnu Europu (preporuke se očekuju u 2025.).

3.5.2. Istraživanje relevantnih rješenja za interoperabilnost

U budućnosti će na portalu [interoperabilne Europe](#) (prethodno Joinup) biti moguće pristupiti svim rješenjima za interoperabilnu Europu, koja će biti označena kao takva i uz njih će biti uvedene odgovarajuće funkcije pretraživanja. Portal će dodatno olakšati potragu za drugim relevantnim rješenjima, uključujući rješenja otvorenog koda. Međutim, na portalu su već sad dostupna brojna rješenja.

Potragu za rješenjima koja se mogu ponovno koristiti i koja poboljšavaju interoperabilnost možete započeti i na nacionalnim portalima. Ako želite biti informirani o rješenjima koja bi mogla postati relevantna u budućnosti, možete se pridružiti relevantnim zajednicama u kojima isto tako možete pronaći više informacija i pridružiti se raspravama.

3.5.3. Ocjenjivanje i odabir relevantnih rješenja za interoperabilnu Europu

Pri ocjenjivanju i odabiru među utvrđenim rješenjima trebali biste se prisjetiti konkretnih ciljeva procjene utvrđenih u prvoj fazi. Općenito, taj dio procjene provodi se kako bi se **povećali izgledi za interoperabilnost** u budućnosti kada se zahtjevi provedu.

Zajednička značajka rješenja za interoperabilnu Europu i rješenja za interoperabilnost jest to što se mogu ponovno koristiti. Ako se rješenja koja se mogu ponovno koristiti utvrde u ranoj fazi postupka, zahtjevi

se mogu osmisлити ili prilagoditi na način koji omogućuje takva ponovna upotreba i time se mogu ostvariti uštede pri provedbi zahtjeva.

Međutim, procjena u ovom koraku može imati i sasvim drukčije ciljeve, među ostalim:

- **istraživanje:** ostaviti otvorene sve opcije za ponovnu upotrebu (npr. rješenja za interoperabilnu Europu)
- **informiranje:** putem izvješća o procjeni obavijestiti provoditelje o postojećim rješenjima koja bi se mogla koristiti za provedbu
- **planiranje:** dokumentirati potrebu za razvojem alata koji se može ponovno koristiti.

Rješenja navedena u izvješću o procjeni nisu automatski obvezujuća za provoditelje. Međutim, mogu pomoći provoditeljima da se usklade i povežu u provedbi, uštede resurse i automatski doprinesu većoj interoperabilnosti u cijelom EU-u. U tu svrhu ne biste trebali samo procijeniti je li i gdje moguće ponovno iskoristiti neko rješenje, već biste, ovisno o slučaju, trebali jasno navesti koje bi se rješenje moglo ili trebalo ponovno iskoristiti, odnosno navesti da je potrebno razviti novo rješenje. Ako je moguće, možete se ponovno obratiti dionicima kako biste provjerili rezultate procjene i dobili povratne informacije o mogućim rješenjima.

3.6. Izvješćivanje

Nakon što dovršite procjenu implikacija za interoperabilnost i utvrdite moguća rješenja dokumentirajte svoje nalaze i preporuke u izvješću o procjeni. To je izvješće najvažniji rezultat postupka procjene interoperabilnosti. Na portalu interoperabilne Europe moći ćete ispuniti izvješće na temelju informacija propisanih u Prilogu Aktu.

Posebnosti sastavljanja, preispitivanja i dovršavanja izvješća važne su, ali nisu obuhvaćene ovim poglavljem. Za detaljne upute o tome kako strukturirati i sastaviti izvješće o procjeni interoperabilnosti (uključujući posebne zahtjeve u pogledu sadržaja i formata) pogledajte [poglavlje 4.](#) ovog vodiča. U njemu ćete pronaći upute za izradu jasnog i informativnog izvješća na temelju kojeg se može djelovati i koje ispunjava zahtjeve utvrđene u Aktu o interoperabilnoj Europi.

3.7. Daljnje djelovanje

Dovršetak procjene interoperabilnosti i izrada izvješća ispunjavaju obvezni zahtjev za provedbu procjene interoperabilnosti. Međutim, da bi se izvukle najveće moguće koristi od provedbe procjene, potrebno je poduzeti daljnje radnje na temelju zaključaka i nalaza iz izvješća davanjem preporuka, informiranjem o nalazima ili poduzimanjem konkretnih mjera.

U provedbi daljnjih radnji mogu se otkriti novi problemi ili prilike koje nisu bile očite tijekom početne procjene. Stoga je važno zadržati fleksibilnost i spremnost na prilagodbu akcijskog plana kako bi se uzeli u obzir stvarni rezultati u praksi i nove spoznaje.

Ako organizacije poduzimaju daljnje mjere na temelju rezultata procjene, procjene interoperabilnosti mogu dovesti do značajnih poboljšanja u pružanju transeuropskih digitalnih javnih usluga.

Sažetak

U ovom je poglavlju prikazan potpuni postupak za provedbu procjene interoperabilnosti s detaljnim planom djelovanja od faze početne pripreme do faze kontinuiranog poboljšanja. Opisani postupak u praksi se pokazao najboljim za složene projekte u kojima je potrebna temeljita evaluacija implikacija za interoperabilnost.

Važno je istaknuti da je taj detaljni postupak idealan okvir koji cjelovito prikazuje sve što bi sveobuhvatna procjena interoperabilnosti mogla obuhvatiti. Međutim, razumijemo da takva opsežna procjena neće

biti potrebna u svim projektima ili organizacijama ili da na raspolaganju neće imati resurse potrebne za njezinu provedbu.

Kako je naglašeno na početku ovog poglavlja, postupak procjene interoperabilnosti treba prilagoditi posebnim potrebama, ograničenjima i značajkama vaše organizacije i projekta. Opseg i dubina vaše procjene trebali bi biti razmjerni opsegu i mogućem učinku inicijative koju ocjenjujete.

Organizacije bi trebale moći slobodno skalirati i prilagoditi taj postupak svojim konkretnim okolnostima. Na primjer, mogu staviti veći naglasak na određene faze, kombinirati korake ili prilagoditi razinu detaljnosti analize na temelju dostupnih resursa i složenosti usluge koja se procjenjuje. Važno je poštovati temeljna načela procjene, ali i osigurati da postupak bude izvediv i da proizvede korisne rezultate u konkretnim okolnostima.

Koraci postupka koji se u praksi pokazao najboljim prikazani su na slici u nastavku.

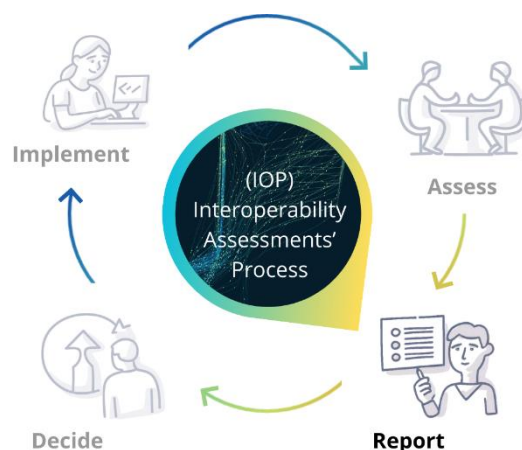
Sveobuhvatan primjer cjelovitog postupka koji se u praksi pokazao najboljim

4 Kako dokumentirati procjenu u sveobuhvatnom izvješću?

U ovom se poglavlju objašnjava način dokumentiranja ishoda procjene interoperabilnosti u sveobuhvatnom izvješću. Izvješće ima važnu ulogu u ciklusu procjene: relevantan je temelj za donošenje odluka, a nakon toga može pomoći u provedbi ako sadržava prijedloge za poboljšanje prekogranične interoperabilnosti transeuropskih digitalnih javnih usluga. Naposljetku, ali ne i najmanje važno, izvor je informacija za praćenje ne samo Akta o interoperabilnoj Europi, već potencijalno i drugih povezanih programa praćenja digitalne uprave.

Zahtjevi za izvješće o procjeni iz Akta o interoperabilnoj Europi

Javne organizacije mogu same odlučiti kako će organizirati postupak procjene, no pravni tekst Akta o interoperabilnoj Europi sadržava vrlo jasne zahtjeve za izvješće o procjeni¹⁵:

1. mora biti objavljeno barem na službenim internetskim stranicama
2. mora biti strojno čitljivo
3. mora predstaviti rezultate procjene (među ostalim elemente navedene u Prilogu Aktu o interoperabilnoj Europi)
4. mora biti elektronički podijeljeno s Odborom za interoperabilnu Europu
5. ne smije sadržavati osjetljive informacije.

Ti su zahtjevi detaljnije objašnjeni u sljedećim pododjeljcima.

4.1. Objava na službenim stranicama

Izvješće o procjeni mora biti izvor informacija ne samo za donositelje odluka i provoditelje nego i za sve druge koji će možda trebati provesti povezane procjene u budućnosti. Stoga bi trebalo biti javno dostupno na barem jednoj službenoj internetskoj stranici. Službena internetska stranica u ovom slučaju znači javna internetska stranica za koju je trajno odgovorna javna organizacija, ali to ne mora biti internetska stranica organizacije koja provodi procjenu. **Nacionalna nadležna tijela određuju takvu javnu lokaciju.**

Ne postoji zakonska obveza izrade nove internetske stranice u tu svrhu. Izvješće će biti dostupno i na portalu interoperabilne Europe. U idealnom bi slučaju poveznice na izvješće trebale biti postavljene na svim internetskim stranicama koje bi osobe koje mogu imati koristi od čitanja izvješća o procjeni obično posjetile kako bi pronašle takve informacije. Izvješće se može dodatno objaviti i u drugim oblicima (npr. u tiskanim ili stručnim časopisima).

¹⁵Vidjeti drugu rečenicu članka 3. stavka 2. i uvodnu izjavu 22. Akta o interoperabilnoj Europi.

4.2. Strojna čitljivost

Strojna čitljivost znači da je informacija u formatu koji strojevi mogu lako obraditi i razumjeti. To znači da nije dovoljno da te informacije budu otvorene i digitalno dostupne. Strojno čitljivi podaci u skladu su s posebnim strukturama ili formatima koji automatiziranim sustavima omogućuju njihovo tumačenje bez potrebe za ljudskom intervencijom.

Strojna čitljivost za potrebe izvješća o ocjeni može se postići odgovarajućom **shemom metapodataka**. Osim toga, usporedivost i ponovna upotrebljivost podataka iz izvješća mogu se poboljšati opetovanom upotrebom standardiziranih načina predstavljanja podataka (npr. njihovim usklađivanjem s odgovarajućim semantičkim modelima koji su trenutačno u razvoju). Upotreba alata koje nudi Komisija može zajamčiti strojnu čitljivost u budućnosti. Takvi alati uključivat će **internetski alat za podnošenje izvješća** izravno na portalu interoperabilne Europe. Mogao bi se izraditi **APIi popratna dokumentacija** u svrhu razmjene strojno čitljivih podataka povezivanjem tog API-ja s bilo kojim poslužiteljem.

Imajte na umu da zahtjev za objavu izvješća u strojno čitljivom formatu ne otklanja obvezu **objavljivanja izvješća na internetskim stranicama u formatu čitljivom čovjeku** koji ljudima omogućuje da izravno pročitaju i razumiju izvješće.

4.3. Minimalni sadržaj izvješća

Minimalni sadržaj izvješća utvrđen je u Prilogu Aktu o interoperabilnoj Europi. Ovaj vodič obuhvaća samo minimalni sadržaj i ne obuhvaća druge elemente. Komisija priprema i podatkovni model za izvješća o procjeni koja će se objavljivati na portalu interoperabilne Europe, kao jedan od pomoćnih alata za procjene interoperabilnosti. U tablici u nastavku izneseni su prijedlozi koji bi vam mogli pomoći u objavi informacija u strojno čitljivom formatu. Kao što je već spomenuto, to ne isključuje istodobno objavljivanje u drugim formatima.

Tablica 1: kako objaviti informacije u strojno čitljivom formatu

• Element	• Upotrebljivi podatkovni modeli
• 1. Opće informacije	
• subjekt Unije ili tijelo javnog sektora koje dostavlja izvješće i druge relevantne informacije	• temeljni rječnik javnih organizacija
• predmetna inicijativa, projekt ili djelovanje	• Taj element trebao bi pomoći korisniku u razumijevanju konteksta procjene interoperabilnosti. Na primjer, može sadržavati poveznice na druge službene internetske stranice na kojima će se objaviti zakonodavni prijedlog ili poziv na podnošenje ponuda. Institucije EU-a mogu postaviti poveznicu na, primjerice, portal „Iznesite svoje mišljenje” .

	• Kad je riječ o pravnim izvorima, relevantan je izvor O ELI-ju – EUR-Lex (europa.eu).									
• 2. Zahtjevi										
• predmetne transeuropske digitalne javne usluge	• aplikacijski profil temeljnog rječnika javne usluge									
• procijenjeni obvezujući zahtjevi	• Postoje različite prakse za dokumentiranje zahtjeva (npr. korisničke priče ili primjeri upotrebe), koje dodaje vrijednost u različitim kontekstima (vidjeti i poglavlje 3.). • Potencijalna početna točka: temeljni kriterij i temeljni rječnik dokaza, temeljni rječnik procjene.									
• zahvaćeni javni i privatni dionici	• Pod tim elementom može biti dovoljno samo navesti kategoriju dionika, a ne svakog pojedinog dionika. Alati koji Komisija trenutačno razvija omogućit će prikupljanje tih informacija na strukturiran način. • Kao semantičko rješenje za interoperabilnost mogli bi se upotrebljavati kontrolirani rječnici javnih i privatnih subjekata (npr. temeljni rječnici za poslovanje) i ontologija neke domene kao što je NACE¹⁶ ili COFOG¹⁷.									
• utvrđeni učinci na prekograničnu interoperabilnost	• Alati Komisije obuhvatit će te informacije po sloju interoperabilnosti u skladu s logikom EIF-a.									
• utvrđeni učinci na pravnu prekograničnu interoperabilnost	• Iskoristite nacionalni okvir za interoperabilnost ili EIF kao osnovu i označite najprikladniju opciju te prema potrebi navedite objašnjenje (barem za format čitljiv ljudima). <table><tr><td>korisno</td><td></td><td></td></tr><tr><td>zanemarivo</td><td></td><td></td></tr><tr><td>rizično</td><td></td><td></td></tr></table>	korisno			zanemarivo			rizično		
korisno										
zanemarivo										
rizično										

¹⁶ NACE (Nomenclature des Activités Économiques dans la Communauté Européenne) je europski industrijski standardni klasifikacijski sustav za kodiranje poslovnih klasifikacija.

¹⁷ Klasifikacija funkcija države koju je u postojećem obliku 1999. razvila Organizacija za gospodarsku suradnju i razvoj, a objavio ju je statistički odjel Ujedinjenih naroda kao standard za klasifikaciju namjena državnih aktivnosti.

	utvrđeni učinci na organizacijsku prekograničnu interoperabilnost	Iskoristite nacionalni okvir za interoperabilnost ili EIF kao osnovu i označite najprikladniju opciju te prema potrebi navedite objašnjenje (barem za format čitljiv ljudima). <table border="1"> <tr> <td>korisno</td><td></td><td></td></tr> <tr> <td>zanemarivo</td><td></td><td></td></tr> <tr> <td>rizično</td><td></td><td></td></tr> </table>	korisno			zanemarivo			rizično		
korisno											
zanemarivo											
rizično											
	utvrđeni učinci na semantičku prekograničnu interoperabilnost	Iskoristite nacionalni okvir za interoperabilnost ili EIF kao osnovu i označite najprikladniju opciju te prema potrebi navedite objašnjenje (barem za format čitljiv ljudima). <table border="1"> <tr> <td>korisno</td><td></td><td></td></tr> <tr> <td>zanemarivo</td><td></td><td></td></tr> <tr> <td>rizično</td><td></td><td></td></tr> </table>	korisno			zanemarivo			rizično		
korisno											
zanemarivo											
rizično											
	utvrđeni učinci na tehničku prekograničnu interoperabilnost	Iskoristite nacionalni okvir za interoperabilnost ili EIF kao osnovu i označite najprikladniju opciju te prema potrebi navedite objašnjenje (barem za format čitljiv ljudima). <table border="1"> <tr> <td>korisno</td><td></td><td></td></tr> <tr> <td>zanemarivo</td><td></td><td></td></tr> <tr> <td>rizično</td><td></td><td></td></tr> </table>	korisno			zanemarivo			rizično		
korisno											
zanemarivo											
rizično											
3. Rezultati											
	rješenja za interoperabilnu Europu koja su utvrđena za upotrebu	- Još nisu dostupna, ali je u planu da će sadržavati jedinstvene identifikatore i poveznice na relevantne stranice na portalu interoperabilne Europe. - Izvešće bi trebalo sadržavati popis rješenja za interoperabilnu Europu koja su utvrđena kao relevantna pri provedbi zahtjeva. Ako se u procjeni utvrdi da nijedno rješenje nije relevantno, i to treba napomenuti.									
	po potrebi, druga relevantna rješenja za interoperabilnost (uključujući sučelja između strojeva)	- Izvešće bi trebalo sadržavati popis rješenja za interoperabilnost koja nisu utvrđena rješenja za interoperabilnu Europu. - Izvešće bi idealno trebalo sadržavati poveznice na odgovarajuća rješenja na portalu interoperabilne Europe, nacionalnim ili drugim relevantnim portalima.									

• preostale prepreke prekograničnoj interoperabilnosti	• Izvješće bi trebalo sadržavati popis preostalih utvrđenih prepreka prekograničnoj interoperabilnosti povezanih s procijenjenim obvezujućim zahtjevima. Strukturirane informacije mogle bi se kombinirati s kratkim objašnjenjem zašto se ne mogu riješiti i što bi bilo potrebno za njihovo prevladavanje.
--	--

4.4. Dijeljenje s Odborom za interoperabilnu Europu

Podaci u izvješćima nisu relevantni samo za odluku za koju se pripremaju i za provoditelje takvih odluka, već su i vrlo zanimljive smjernice za Odbor za interoperabilnu Europu. Ako izvješća sadržavaju visokokvalitetne podatke, mogu se upotrebljavati za donošenje odluka na temelju podataka o predstojećim prioritetima (npr. u okviru plana za interoperabilnu Europu).

Akt o interoperabilnoj Europi stoga zahtijeva da se izvješća elektronički šalju Odboru. Ako se izvješća dostavljaju putem internetskog alata za izvješća o procjeni na [portalu interoperabilne Europe](#), smatrat će se da su poslana Odboru. Podijeljeni podaci služili bi za praćenje i postali bi dostupni drugim zainteresiranim stranama putem portala interoperabilne Europe. U budućnosti bi se podaci mogli poboljšati podacima koji se šalju s pomoću API-ja kako bi se osigurali ažurirani statistički podaci o procjeni (kako je prikazano u ovom primjeru iz [Francuske](#)).

Verzija koja se Odboru dostavlja elektroničkim putem ne bi trebala sadržavati osjetljive informacije.

4.5. Zaštita osjetljivih informacija

Prije objave izvješća javne organizacije trebale bi se pobrinuti da se objavom ne ugroze zaštićeni osobni podaci, prava intelektualnog vlasništva ili poslovne tajne, javni red ili sigurnost. Ako se obvezujući zahtjevi odnose na kritične sustave država članica, sadržaj izvješća trebao bi ostati na dovoljno visokoj razini da ne sadržava informacije koje bi mogle ugroziti sigurnost takvih sustava (npr. opis zahtjeva mogao bi biti na relativno visokoj razini i napisan na način kojim se ne ugrožava sigurnost). Druga je mogućnost jednostavno izostaviti osjetljive informacije. Ako je samo postojanje zahtjeva već osjetljiva informacija, izvješće se ne mora objaviti u cijelosti već bi se umjesto toga moglo objaviti u redigiranom obliku zajedno s objašnjenjem pravne osnove za isključenje (npr. razlog zbog kojeg se smatra osjetljivim). Međutim, izvješće je potrebno izraditi i na siguran način podijeliti sa zahvaćenim stranama.

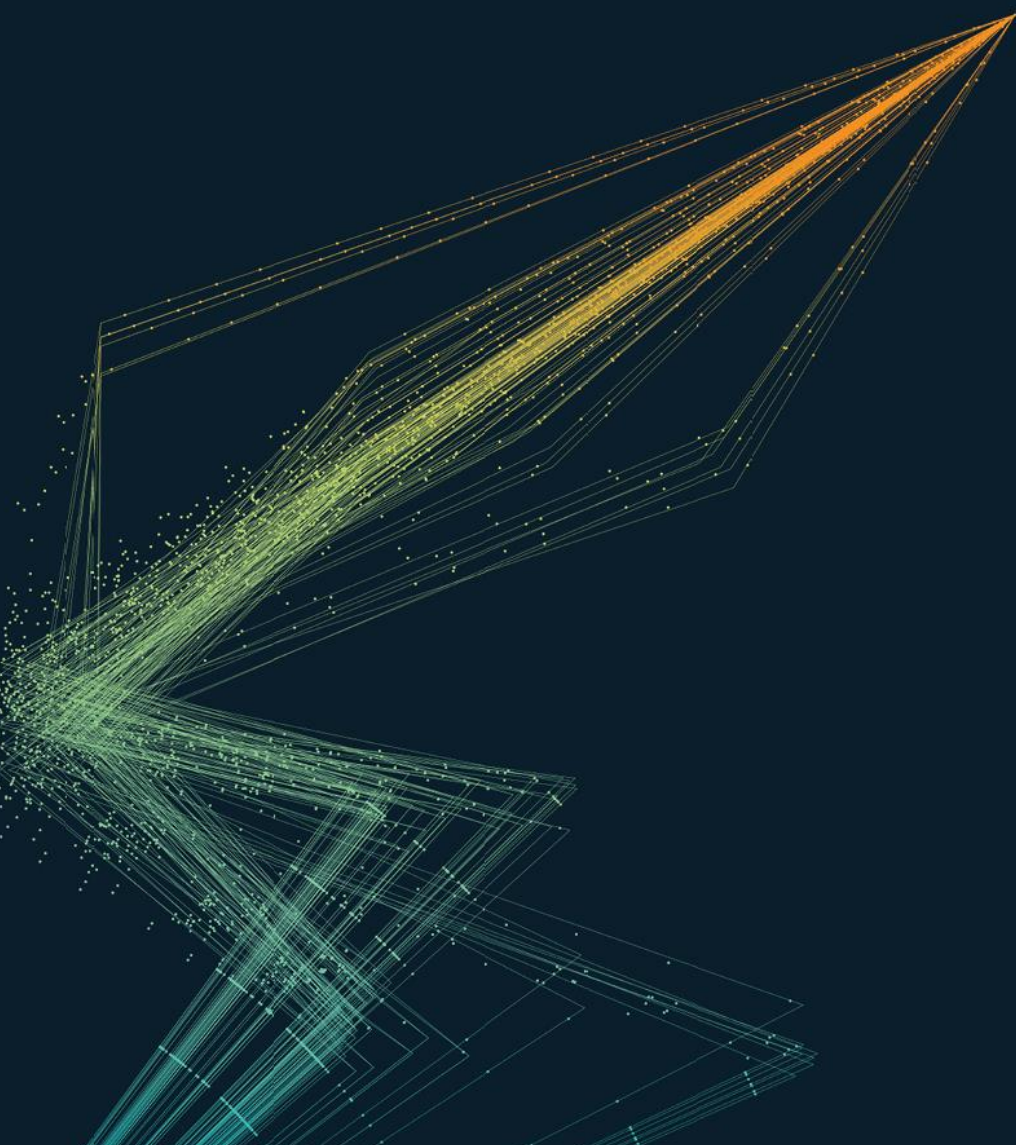
Sažetak

U izvješću bi trebali biti sažeti procijenjeni obvezujući zahtjevi, utvrđene transeuropske digitalne javne usluge, utvrđeni učinci na prekograničnu interoperabilnost i preporučena rješenja za interoperabilnu Europu ili druga rješenja za interoperabilnost. Trebale bi biti istaknute i sve preostale prepreke interoperabilnosti koje su utvrđene tijekom procjene.

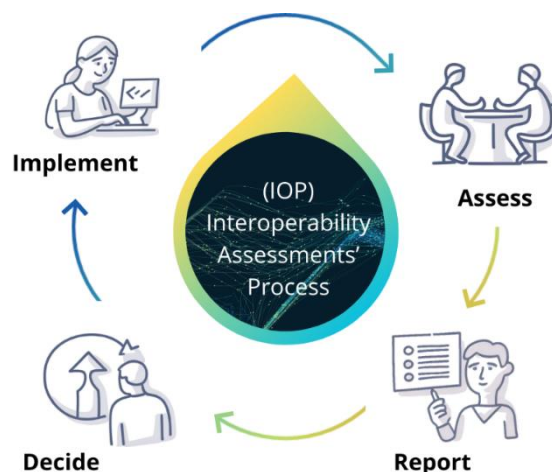
Komisija je dužna osigurati tehničke alate za potporu procjeni interoperabilnosti, uključujući internetski alat za olakšavanje dovršetka izvješća i njegova objavljivanje na portalu interoperabilne Europe. Svi alati temeljit će se na modelu otvorenih podataka izvedenom iz zajedničkog kontrolnog popisa za izvješća o procjeni interoperabilnosti (navedenog u Prilogu Aktu).

Upotreba tih alata nije obvezno, ali je preporučeno jer će biti ugrađeni i u širi kontekst portala interoperabilne Europe, na kojem se objavljuju izvješća, čime će biti dostupni većem broju dionika kao što su javne organizacije te tako povećati uzajamno učenje i ponovnu upotrebu podataka, koncepata i rješenja.

5 Kako dobro upravljati postupkom procjene interoperabilnosti u organizaciji?

U ovom su poglavlju navedeni savjeti o upravljanju za razne aspekte prve izrade, provedbe i upravljanja procjenama interoperabilnosti u subjektu Unije ili tijelu javnog sektora. S obzirom na raznolikost struktura i postupaka u javnim organizacijama i raznolikost tema koje se mogu obraditi u procjenama interoperabilnosti (pravna, tehnička, semantička i organizacijska pitanja), u poglavlju se ne može ponuditi jedinstveno rješenje, ali su istaknute opće poruke. One nisu obvezujuće jer je na nadležnim tijelima EU-a i nacionalnim nadležnim tijelima da uspostave ili pomognu uspostaviti sustav upravljanja povezan s postupcima procjene te da izdaju sve dodatne smjernice koje žele. U ovom će se poglavlju detaljno obraditi:

1. uspostava dobrog upravljanja procjenama
2. uzimanje u obzir konkretnog konteksta
3. osiguravanje održivosti postupka i uzajamno učenje
4. (neizravni) pospješitelji koji omogućuju procjene interoperabilnosti

5.1. Uspostava dobrog upravljanja

U Aktu o interoperabilnoj Europi provedba procjena interoperabilnosti prepuštena je administrativnoj diskreciji zahvaćenih javnih organizacija. To znači da subjekti koji provode procjene interoperabilnosti mogu odlučiti o najboljem postupku i njegovim posebnostima, pod uvjetom da poštuju zajedničke zahtjeve utvrđene u članku 3. Akta o interoperabilnoj Europi.

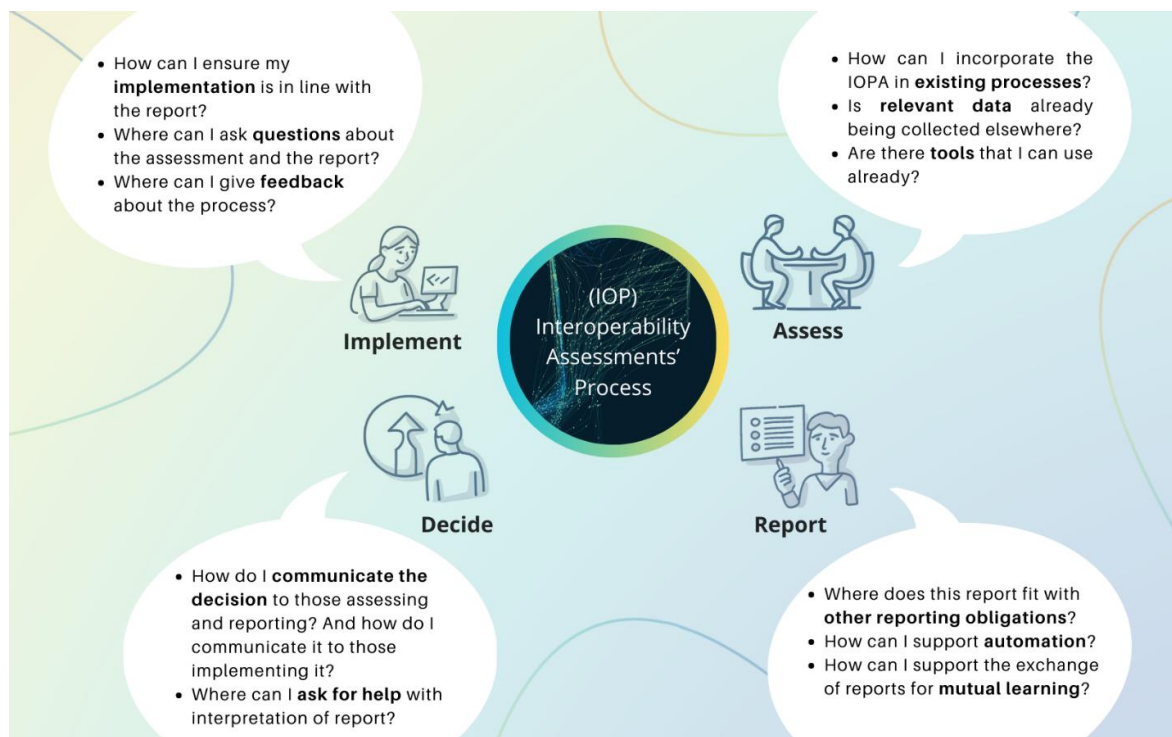
Kad je riječ o upravljanju procjenama interoperabilnosti općenito, najvažnije je da se procjena interoperabilnosti ne smatra izoliranim postupkom, već dijelom šireg ekosustava funkcioniranja javne organizacije (uključujući postupke donošenja politika, postupke evaluacije i životni ciklus digitalnih javnih usluga) i pritom je treba povezati s upravljanjem tim postupcima i životnim ciklusom IT-a.

To je dio oblikovanja politika prilagođenih digitalnim tehnologijama¹⁸, tj. politika i propisa spremnih za digitalizaciju na način da se digitalni aspekti uzimaju u obzir od samog početka postupka izrade neke politike, kako bi bila prilagođena digitalnom dobu, otporna na buduće promjene i interoperabilna. Na primjer, u slučajevima navedenima u ovim smjernicama kulturološki jaz između pravnog i digitalnog svijeta može stvoriti neočekivane troškove pri provedbi jer učinci obvezujućih zahtjeva nisu dovoljno rano razmotreni. Stoga je cilj oblikovanja politika prilagođenih digitalnim tehnologijama smanjiti taj jaz na način da se potakne što bolja upotreba digitalnih tehnologija i podataka kako bi se novi zahtjevi neometano proveli u skladu sa željenim učinkom.

Stoga bi početna točka trebala biti integracija procjene interoperabilnosti u sve postojeće postupke. To može uključivati savjetovanje s dionicima, digitalne provjere ili već postojeće postupke procjene. Imajte na umu da će, što se prije provede procjena, biti lakše riješiti sve potencijalne probleme u prekograničnoj

¹⁸ Više informacija dostupno je ovdje: [Oblikovanje politika prilagođenih digitalnim tehnologijama | portal interoperabilne Europe](#), kao i u praktičnim primjerima navedenima u poglavlju 3.: prakse u Komisiji – [Instrument br. 28 u paketu instrumenata Europske komisije za bolju regulativu](#); Danskoj – [Zakonodavstvo prilagođeno digitalnim tehnologijama \(digst.dk\)](#); i Njemačkoj – [Digitalcheck: poboljšanje beta verzije korak po korak | DigitalService \(bund.de\)](#).

interoperabilnosti i time poboljšati kvalitetu predmetnih usluga. Stoga pri uspostavi postupka trebate osigurati da se procjena provede što je prije moguće.

Primjeri pitanja za aktere u raznim fazama postupka procjene interoperabilnosti kako bi se uspostavio sustav dobrog upravljanja tim procjenama.

Moglo bi biti potrebno i kontinuirano upravljanje pojedinačnim procjenama. Učinkovitim usklađivanjem aktivnosti osoblja s postupcima upravljanja (koji uključuju različite organizacijske razine) može se znatno smanjiti potreban rad. U tu svrhu države članice mogu same odlučiti kako će rasporediti unutarnje resurse i oblikovati suradnju¹⁹.

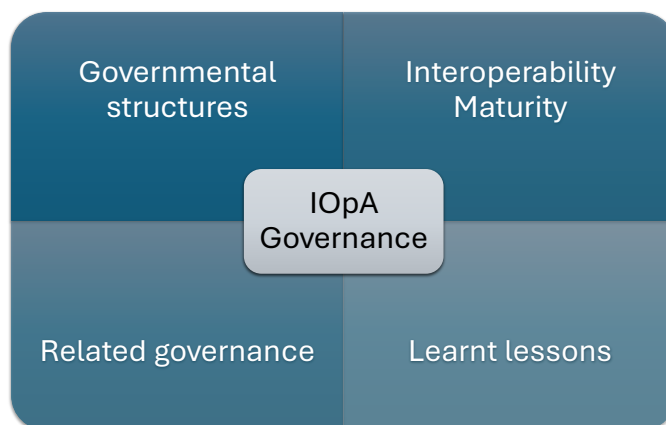
U skladu s člankom 17. Akta o interoperabilnoj Europi jedinstvena kontaktna točka svake države članice mora pružati potporu tijelima javnog sektora u državi članici u uspostavi ili prilagodbi postupaka kojima provode procjene interoperabilnosti. Koordinator za interoperabilnost u subjektima Unije imaju sličnu zadaću (članak 18. Akta o interoperabilnoj Europi)²⁰. Ako niste sigurni kako integrirati postupak procjene ili općenito o upravljanju, obratite se svojoj jedinstvenoj kontaktnoj točki kako biste provjerili imaju li informacije o tome kako su druge javne organizacije odlučile uspostaviti taj postupak. I Komisija planira prikupljati primjere dobre prakse, raditi materijale za osposobljavanje i pružiti druge mogućnosti za razmjenu informacija na portalu interoperabilne Europe.

¹⁹ „Kako bi se osigurala djelotvornost i učinkovitost te zadaće, država članica može odlučiti o unutarnjim resursima i suradnji među svojim tijelima javnog sektora koji su potrebni kako bi se poduprla provedba tih procjena interoperabilnosti” – uvodna izjava 16. Akta o interoperabilnoj Europi.

²⁰ „Jedinstvena kontaktna točka ima sljedeće zadaće: (...) pruža potporu tijelima javnog sektora u državi članici u uspostavi ili prilagodbi postupaka kojima provode procjene interoperabilnosti iz članka 3. i Priloga”; i članak 18. Akta o interoperabilnoj Europi: „Koordinator za interoperabilnost pruža potporu cijelom tom subjektu Unije u pogledu uspostave ili prilagodbe internih postupaka za provedbu procjene interoperabilnosti.”

5.2. Ovisnost o kontekstu

Buduće određivanje postupka procjene uvelike ovisi o kontekstu u koji će se integrirati. Ipak, postoje neke opće točke kojih treba biti svjestan.

5.2.1. Državne strukture

Svaka javna organizacija morat će integrirati procjenu interoperabilnosti u razne državne strukture – neke centraliziranije, a neke decentraliziranije. Države članice koje imaju strukturu saveznih država pogotovo mogu imati više nadležnih tijela koja će morati surađivati sa svojom jedinstvenom kontaktnom točkom kako bi osigurale sustavan protok informacija. Stoga je pri uspostavi postupaka u javnoj organizaciji važno razumjeti konkretnu državnu strukturu i slijediti upute svojih jedinstvenih kontaktnih točaka ili koordinatora za interoperabilnost.

5.2.2. Razvijenost u pogledu interoperabilnosti

I razvijenost organizacije u pogledu interoperabilnosti utječe na postupak procjene interoperabilnosti. Organizacijama na višim razinama razvijenosti u pogledu interoperabilnosti možda će biti potrebno manje resursa za provedbu procjena zbog postojećih strategija i alata kojima raspolažu. To može uključivati nacionalne okvire za interoperabilnost, IT-strategije, referentne arhitekture, temeljne rječnike ili uspostavljene postupke savjetovanja. Ako već postoje postupci procjene interoperabilnosti (npr. koristite alate za procjenu zrelosti postojećih digitalnih javnih usluga u pogledu interoperabilnosti), razmotrite kako se ti postupci i/ili njihovi rezultati mogu integrirati u postupak procjene interoperabilnosti. Ako se to ne odnosi na vas, provjerite možete li kombinirati provedbu procjena interoperabilnosti s mjerama koje bi povećale opću razvijenost vaše organizacije u pogledu interoperabilnosti.

5.2.3. Iskustva stečena iz prijašnjih slučajeva

Možda ćete utvrditi da su određeni postupci u vašoj organizaciji već izrazito interoperabilni. Neovisno o tome je li ta interoperabilnost prekogranična, trebali biste učiti iz tih slučajeva jer bi se isti mehanizmi možda mogli primijeniti i na druge primjere upotrebe. Nije važno ako se određeni slučaj ne podudara savršeno s vašim primjerom upotrebe, već i dalje možete prilagoditi neke dijelove postupka ili proučiti te slučajeve kako biste bolje razumjeli interoperabilnost i s njom povezane postupke. Povezane procjene provode se i u području informatičke sigurnosti ili zaštite podataka, stoga i one mogu biti korisni primjeri.

5.2.4. Postojeće povezano upravljanje

Člankom 17. stavkom 4. Akta o interoperabilnoj Europi od država članica zahtijeva se da uspostave potrebne strukture za suradnju među svim nacionalnim tijelima uključenima u provedbu tog akta. Te se strukture mogu temeljiti na postojećim mandatima i postupcima. Možda su već uspostavljeni postupci

za donošenje nekih odluka koje pravno, ugovorno ili tehnički obvezuju javne organizacije, a ti postupci mogu podlijetati postojećim upravljačkim strukturama i postupcima kao što su procjene učinka. Pokušajte utvrditi gdje se procjena interoperabilnosti uklapa u te postupke, npr. utvrđivanjem drugih relevantnih procjena kako biste pronašli najrelevantniju ulaznu točku za procjene interoperabilnosti i utvrdili „srodne procjene”. Upoznavanje sa sličnim procjenama pomoglo bi vam i da utvrdite je li u vašem slučaju potrebno provesti procjenu interoperabilnosti ili je ta obveza ispunjena u okviru srodne ili prethodne procjene.

5.3. Održivost, stalno poboljšavanje i uzajamno učenje

Kao i svaki organizacijski postupak, postupak procjene interoperabilnosti i upravljanje njime moraju biti održivi i treba ih poboljšavati. Metode kao što su petlja OODA (Observe-Orient-Decide-Act (opaziti – orijentirati se – odlučiti – djelovati)) ili ciklus PDSA (Plan-Do-Study-Adjust (planirati – postupiti – proučiti – prilagoditi)) mogu pomoći u tome.

Dok stečete iskustvo s procjenama interoperabilnosti, odvojite vrijeme za razmišljanje i dokumentiranje stečenih iskustava u cijelom postupku i pojedinačnim koracima. Što je dobro funkcioniralo? S kojim ste se izazovima susreli? Kako se metode procjene mogu poboljšati? To bi vas razmišljanje moglo potaknuti da promijenite svoj pristup procjenama i poboljšate ih na temelju prošlih iskustava. Razmislite o izradi dokumenta o stečenim iskustvima ili ažuriranju svojih internih smjernica za procjenu kako biste zabilježili te spoznaje.

U tu svrhu razmotriti i provedbu obavezujućeg zahtjeva. Čak i ako vrlo precizno razvijate svoj glavni plan provedbe, mogli biste zanemariti aspekte koji bi u praksi mogli narušiti provedbu i cjelokupni postupak. Uvedite sustav povratnih informacija kako bi te informacije došle do osoba koje provode procjene. Postići ćete i dodanu korist, a to je da će se svi sudionici u postupku osjećati odgovorno za cijelu procjenu. To bi trebalo povećati motivaciju i kvalitetu rezultata procjene. Osim toga, sustavi povratnih informacija temelj su stalnog poboljšanja postupka i stoga bi trebali nadilaziti pojedinačne procjene interoperabilnosti.

Naprednije organizacije mogu koristiti i metode kao što su petlja OODA ili ciklus PDSA. Na primjer, upravljanje procjenom interoperabilnosti moglo bi uključivati mehanizam za promatranje provedbe usvojenog postupka procjene interoperabilnosti u svakoj pojedinačnoj fazi, međusobno tih različitih faza i jedno promatranje cjelokupnog postupka (uključujući upravljanje njime). Te bi metode trebalo stalno preispitivati u svrhu poboljšanja djelotvornosti i učinkovitosti postupka procjene interoperabilnosti.

Osim toga, važno je razmjenjivati najbolje prakse i stečena iskustva s drugim organizacijama. Interoperabilnost je zajednički pothvat, a razmjena znanja može ubrzati poboljšanja u cijelom javnom sektoru EU-a. Razmotriti sudjelovanje u Zajednici za interoperabilnu Europu²¹ ili istorazinskim razmjenama s drugim javnim upravama. Jedinstvene kontaktne točke i koordinatori za interoperabilnost na nacionalnoj razini i razini EU-a mogu pospješiti postupak (posebno u većim državnim strukturama koje imaju više nadležnih tijela).

²¹ Informacije o Zajednici sve će se češće objavljivati na portalu interoperabilne Europe.

5.4. (Neizravni) pospješitelji

I neke općenitije mjere mogu utjecati na provedbu procjena interoperabilnosti.

5.4.1. Organizacijska kultura

Za rad na interoperabilnosti važan je i kulturni aspekt organizacije. Interoperabilnost se temelji na suradnji i uklanjanju ne samo tehničkih nego i organizacijskih izoliranih područja. Potreban je poseban način razmišljanja da bi se prepoznala vrijednost interoperabilnosti. U tom su smislu procjene interoperabilnosti više od tehničkih postupaka jer mogu biti ključne za poticanje organizacijskih promjena. Tim procjenama organizacije stječu dublje razumijevanje interakcije različitih sustava i mogu donositi informiranije odluke ne samo o razvoju IT-a, već i o razvoju politika općenito. Stoga biste pri razmatranju načina provedbe procjene interoperabilnosti trebali uzeti u obzir i način razmišljanja vaše organizacije te mjeru u kojoj su njezini članovi svjesni interoperabilnosti i otvoreni za nju.

5.4.2. Vještine za procjenu interoperabilnosti

Za provedbu procjena interoperabilnosti potrebne su posebne vještine koje bi trebali imati članovi tima koji će provesti konkretnu procjenu. Općenito preporučujemo da sastavite multidisciplinarne timove jer bi se u procjenama mogla pojaviti pitanja iz različitih područja, od političkih do informatičkih ili pravnih pitanja²². Multidisciplinarni tim sastoji se od pojedinaca s raznolikim stručnim znanjem koji zajednički rade na zadacima. To mogu biti stručnjaci za određenu temu (npr. zdravstvo, oporezivanje ili obrazovanje), sastavljači zakonodavnih akata, oblikovatelji usluga, stručnjaci za poslovna pravila itd. Pri određivanju profila koji bi vam mogli zatrebati možete krenuti od dimenzija interoperabilnosti (pravne, organizacijske, semantičke i tehničke).

Manje javne organizacije mogle bi imati poteškoće da pronađu odgovarajuće stručnjake. Stoga je važno planirati fleksibilne mjere potpore, koje bi mogle uključivati čak delegiranje provedbe procjena interoperabilnosti. Međutim, delegiranje ne znači i prijenos pravne odgovornosti.

5.4.3. Istraživanje mogućnosti za ponovnu upotrebu i automatizaciju

Pobrinite se i da se za procjenu interoperabilnosti prikupljaju samo relevantni podaci kako bi se rad i resursi uloženi u obradu podataka sveli na najmanju moguću mjeru, kao i da se prikupljeni podaci mogu u najvećoj mogućoj mjeri ponovno iskoristiti za povezane procjene i postupke.

U najvećoj mogućoj mjeri koristite alate koje je Komisija stavila na raspolaganje za automatizaciju tih zadaća. Dopunite prema potrebi kako biste ih maksimalno automatizirali.

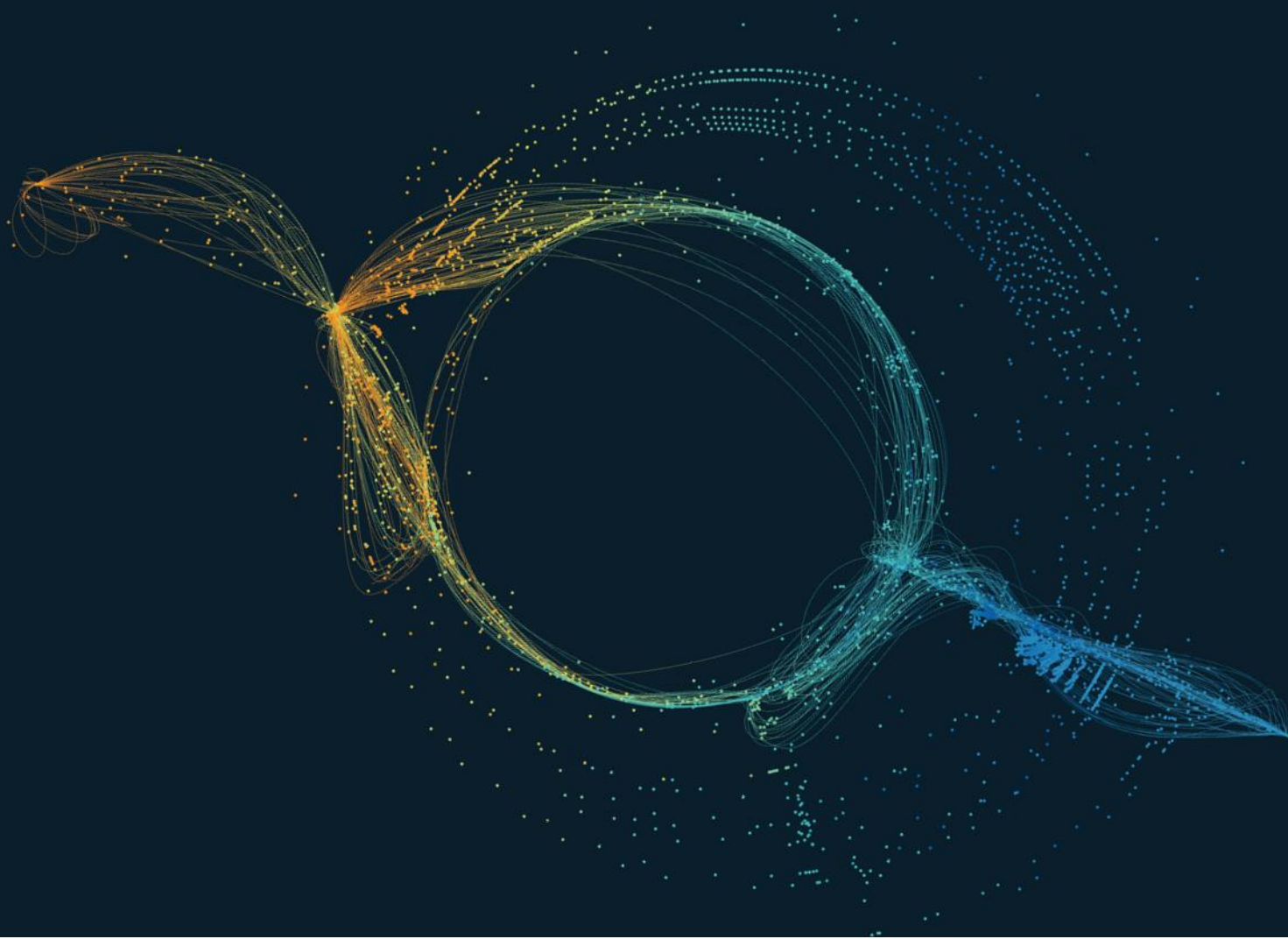
²²Za inspiraciju vidjeti [Tematski dokument o multidisciplinarnim timovima](#).

Sažetak

Kako bi se u potpunosti iskoristila vrijednost procjena interoperabilnosti, potrebno je uspostaviti dobar sustav upravljanja za cijeli postupak. Trebalo bi se temeljiti na integraciji procjena u postojeće postupke (neovisno o tome jesu li oni dobro utvrđeni i očiti ili je potrebno istražiti koji bi to postupci bili). Jedinstvena kontaktna točka u državi članici ili koordinador za interoperabilnost u subjektu Unije mogu olakšati razmjenu znanja s drugim javnim organizacijama koje isto tako uspostavljaju postupke.

Važno je uzeti u obzir kontekst u kojem se te procjene provode jer bi državna struktura, postojeći postupci upravljanja povezani s procjenama ili postojeći primjeri upotrebe mogli dovesti do vrijednih saznanja i mogućnosti za ponovnu upotrebu. Osim toga, preporučljivo je razmotriti organizacijsku kulturu u kojoj će se procjena provesti, kao i postojeće vještine.

6 Dodatni resursi i razrada smjernica

Ove bi smjernice trebale biti prva početna točka pri uvođenju procjena interoperabilnosti. Već su dostupni i neki dodatni resursi. Drugi su u razvoju ili će biti razvijeni u narednim mjesecima. U ovom se poglavlju daje kratak pregled dostupnih i budućih resursa, a završava kratkom razradom budućeg razvoja smjernica.

6.1. Postojeći resursi

[Portal interoperabilne Europe](#)

Portal interoperabilne Europe središnja je točka za razmjenu znanja, općenito u pogledu Akta o interoperabilnoj Europi i za određene teme (npr. procjene interoperabilnosti, pa čak i pojedinačna rješenja za interoperabilnost).

EIF

[Europski okvir za interoperabilnost](#) je glavni dokument sa smjernicama o interoperabilnosti javnih usluga u EU-u. Temeljna je značajka EIF-a da interoperabilnost ne definira samo kao tehničko pitanje, već kao pitanje koje ima četiri dimenzije (pravnu, organizacijsku, semantičku i tehničku). U njemu se iznosi 47 preporuka povezanih s 12 načela, a dodatno će ga razrađivati Odbor za interoperabilnu Europu.

Kratak pregled možete pogledati ovdje: [Novi europski okvir za interoperabilnost \(youtube.com\)](#).

EIF-ov paket instrumenata

[EIF-ov paket instrumenata](#) osmišljen je kao pomoć nacionalnim javnim upravama i kako bi im pružio alate potrebne za usklađivanje nacionalnog okvira za interoperabilnost s EIF-om radi promicanja interoperabilnosti na nacionalnoj razini i razini EU-a. Osim toga, na raspolaganju su vam [rješenja](#) grupirana prema načelima.

[Smjernice za bolju regulativu i paket instrumenata za bolju regulativu](#)

U smjernicama za bolju regulativu navedena su načela kojih se Komisija pridržava pri pripremi novih inicijativa i prijedloga te pri upravljanju postojećim zakonodavstvom i njegovoj evaluaciji. Smjernice se primjenjuju na svake faze zakonodavnog ciklusa. Uz njih postoji i paket instrumenata za bolju regulativu, kojim se smjernice provode u praksi, a sadržava smjernice, savjete i primjere najbolje prakse.

[Akademija za interoperabilnu Europu](#)

Akademija za interoperabilnu Europu obrazovna je inicijativa koju promiče Komisija. Njezin je glavni cilj jačanje naprednih digitalnih vještina javnih uprava u području interoperabilnosti. To se postiže ponudom masovnih otvorenih internetskih tečajeva (MOOC) za samostalno učenje (uključujući tečajeve o interoperabilnosti općenito, EIF-u i referentnoj arhitekturi europske interoperabilnosti).

6.2. Budući alati

Internetski alati koje pruža Komisija, a koji se upotrebljavaju dobrovoljno, mogu pomoći u provedbi procjene interoperabilnosti te izradi i objavljivanju izvješća o procjeni. Preporučuje se upotreba Komisijinih alata jer će biti ugrađeni i u širi kontekst portala interoperabilne Europe, na kojem se objavljuju izvješća, čime će biti dostupni većem broju dionika (kao što su javne organizacije) te tako povećati uzajamno učenje i ponovnu upotrebu podataka, koncepata i rješenja. Ako želite doprinijeti

razvoju tih alata razmjenom iskustava i ideja, možete se uključiti u radionice istaknute na portalu interoperabilne Europe (npr. [sastanci skupine korisnika portala interoperabilne Europe](#)).

6.3. Razrada smjernica

Svrha je ovog izdanja smjernica voditi vas ne samo u provedbi samih procjena, već i u uspostavi postupaka procjene i njihovoj integraciji u postojeće postupke. Procjene još nisu postale obvezne, stoga ne možemo sa sigurnošću reći kako će ti postupci izgledati u vašem konkretnom slučaju. Smjernice će se stoga nastaviti razvijati i prilagođavati novim okolnostima nakon što procjene postanu obvezne, tj. nakon što provedete prve procjene i saznamo više o njima u vašim izvješćima. Stoga vas potičemo da dokumentirate svoje iskustvo ne samo u pridržavanju smjernica nego i u njihovoj provedbi te da nam date povratne informacije. To možete učiniti tako što ćete se priključiti našoj [skupini na portalu interoperabilne Europe](#), gdje uvijek možete pronaći najnoviju verziju smjernica i dodatne korisne informacije te gdje se možete pridružiti raspravama s drugim stručnjacima.

Vaša iskustva, zajedno s povratnim informacijama Odbora za interoperabilnu Europu i njegovih radnih skupina, pomoći će nam u izradi sljedećeg izdanja ovih smjernica. Procjene se mogu znatno razlikovati u opsegu i ciljevima, a smjernice bi trebale odražavati trenutačne prakse. Smjernice će se stoga često revidirati kako bi ostale što relevantnije i korisnije.

@InteroperableEU

Join the Interoperable Europe
LinkedIn group

@InteroperableEurope

Subscribe to
the interoperable newsletter
europe